

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE 104

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

12

PROSINAC
2012

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izšao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22
10000 Zagreb
OIB 77156514497

Preplata i informacije

Ured Hrvatskoga planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@plsavez.hr
<http://www.plsavez.hr>

Uredništvo

E-mail adresa za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@plsavez.hr

Grafička priprema

Urednik d.o.o., Zagreb

Tisk

Ekološki glasnik d.o.o.
Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

Pretraživač i digitalni arhiv

Stari brojevi »Hrvatskog planinara« u PDF formatu te tražilica s bibliografijom časopisa dostupni su na internetskoj stranici časopisa te na DVD-u u izdanju HPS-a.

<http://h.p.p.l.s.a.v.e.z.h.r>

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
Palmotićeva 27
10000 Zagreb
e-mail: caplar@plsavez.hr
tel.: 091/51-41-740

Urednički odbor

Damir Bajs
Darko Berljak
Vlado Božić
Faruk Islamović
Goran Gabrić
prof. dr. Darko Grundler
Branko Meštrić
Krunoslav Milas
prof. dr. Željko Poljak
Vanja Radovanović
Robert Smolec

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Suradnja u časopisu

Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili DVD-u, ali ne unutar Word dokumenata). Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskog planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

Preplata

Godišnja preplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Preplata se uplaćuje na ziro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza broj 2360000-1101495742, pri čemu na uplatnici ili i obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, mora biti upisan Vaš preplatnički broj.

Godišnja preplata za inozemstvo

iznosi **35 eura**, a uplaćuje se na račun SWIFT: ZABA-HR2X 25731-3253236, uz poziv na preplatnički broj. IBAN za uplate iz inozemstva jest HR4123600001101495742.

Cijena pojedinačnog primjerkra
je 15 kuna (+ poština).

Vaš preplatnički broj

otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnicu za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na naljepnici možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se preplatiti

Zainteresirani za preplatu na časopis trebaju se telefonom, e-mailom ili pismom javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (hps@plsavez.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142). Preplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi preplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Preplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini svim preplatnicima šalje uplatnica za preplatu.

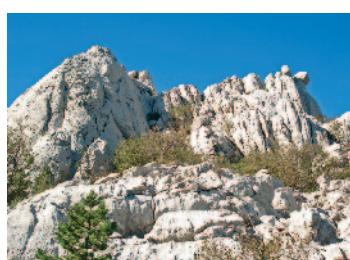
524 Planinarski doživljaji iz zemlje leda, vulkana i gejzira

529 Bioč, Maglić, Volujak

538 U planine s vodičima i planinarskim štapom

544 Bojinac - Samo je nebo iznad nas

Sadržaj

Članci

- 524** Planinarski doživljaji iz zemlje leda, vulkana i gejzira
Milan Rajšić
- 529** Bioč, Maglić, Volujak
Daniel Krstulović Opara
- 538** U planine s vodičima i planinarskim štapom
Željko Brdal
- 542** Naivno toplo...
Ivan Hapač
- 544** Samo je nebo iznad nas
Klara Jasna Žagar
- 546** Bijela idila na Vran planini
Damir Ivanišević
- 548** Planinarsko koledovanje pod Snježnom gorom
Mira Matoga

Info

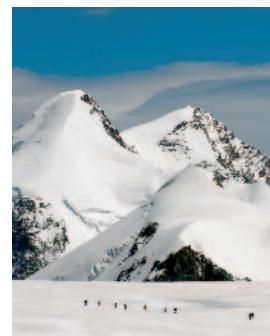
- 552** Miletnjak (Šćirovac), 1619 m
- 554** Belečki planinarski put
- 554** Ratkovo sklonište (1174 m)
- 555** Alpine Club u Londonu – prva planinarska udruga u svijetu
www.pd-dubovac.hr
- 555** Vremeplov

Tema broja

Planinarenje po Islandu

Naslovnica

Na putu prema Breithornu,
foto: Tomislav Juzbašić

Rubrike

- 556** **In memoriam:**
Kozjak i ja, Umjesto nekrologa, prof. dr. sc. Inga Črepinko (1923. – 2012.), Ivica Kramarić (1950. – 2012.)
- 558** **Planinarski vodići:** Licenciranje planinarskih vodiča
- 559** **Vijesti:** Svečano na Svilaji, 20. Kestenijada u Podravini, Novosti o planinarskoj kući u Viništu, Sjećanje na planinarskog stvaratelja i vizionara Vladimira Horvata
- 564** Sadržaj 104. godišta »Hrvatskog planinara«

Planinarski doživljaji iz zemlje leda, vulkana i gejzira

Milan Rajšić, Trier (Njemačka)

Prema se radi o europskoj zemlji, veoma rijetko imamo prilike čuti i vidjeti nešto o Islandu. Island je za većinu Europljana sinonim nečega »tamo negdje daleko«. Poznato je da je to otok vulkana i brojnih slapova, a i otok iz kojega istovremeno prska vrela voda gejzira. Otok živi u sadašnjosti, ali posjetitelju se predstavlja u izdanju od prije milijun godina, u vrijeme stvaranja planeta. Doduše, prije nekoliko godina s tog su nas otoka zapljenjene vijesti o propasti banaka i bankrotu islandskog društva, no u međuvremenu se gospodarsko stanje potpuno promjenilo, što i nije neka vijest u usporedbi s grčkim, španjolskim,

portugalskim i inim financijskim Scilama i Haribdamu. U našim knjižarama teško ćete pronaći neki naslov vezan uz Island, a školske knjige toj maloj sjevernoj državi rijetko posvete više od pola stranice, tretirajući je na taj način gotovo kao neku afričku državu.

Na otoku teško prohodnih polja i još tople vulkanske lave sedamdesetih se godina prošlog stoljeća pripremala i trenirala za prvo spuštanje na Mjesec posada »Apolla 11«. Prevrtljivost islandskog vremena, ledeni potoci bez mostova, česte magle, oluje vulkanskog pijeska i nepristupačnost još uvek čine planinarenje po Islandu zani-

Za planinarski cilj odabrao sam najpoznatiji islandski planinarski put - Laugavegur, koji vodi južnim dijelom islandske visoravni. Dug je 55 kilometara i nudi sve što islandski krajolik i prirodu čini tako fascinirajućom: šarena blještava brda, vulkanske stošce, beskrajne pustinje vulkanske lave i pepela, vrele izvore i »tople blatne lonc«, atraktivno zelenilo mahovine i lišaja, prekrasne vidike, promjenjivo vrijeme i mnogošto drugo

MILAN RAJŠIĆ

mljivom pustolovinom. Danas, međutim, brojni markirani planinarski putovi i jednostavne, ali komforne drvene kuće nude posjetiteljima dobru zaštitu noću i za lošega vremena.

Unatoč nedostatku praktičnih informacija o planinarskim mogućnostima, radosno pakiram ruksak za putovanje prema državi-otoku očaravajuće i magične prirode. Za posjet Islandu namjerno sam odabrao prve dane rujna. U to je doba godine na Islandu zanemarivo malo turista jer glavna turistička sezona završava krajem kolovoza. Pokazalo se da je nedostatak toga plana u tome što se posljednjih dana islandskoga ljeta ukidaju mnoge od ionako rijetkih autobusnih linija, a promjene vremena dolaze brže, pa se neplanirano suočavam s prvim snjeđovima i početkom islandske zime.

Premda je većina smještajnih objekata otvorena do 15. rujna, dio moje prtljage predstavlja i oprema za kampiranje. Osim radi nezamjenjivog ugodaja spavanja pod šatorom, razlog je tome i skupo noćenje u islandskim planinarskim domovima. To »skupo« na Islandu znači pet do šest puta skuplje nego kod nas! Kuhalo ostavljam kod kuće jer prepostavljam da tople, vrele vode ima posvuda na Islandu, što se pokazalo točnim. Vode za piće također ima u izobilju na svakom koraku pa je možete grabiti i piti posvuda cijelim

putem, bez imalo straha da je zagađena. Dio hrane nosim od kuće (dopušteno je unijeti tri kilograma termički obrađene hrane) jer se ona u to doba godine u planini ne može nigdje kupiti, a kod nas je i znatno jeftinija nego na Islandu.

Zanimljive su islandske brojke i statistike. Na Islandu, koji je površinom dva puta veći od Hrvatske, živi onoliko žitelja koliko u Rijeci i Splitu zajedno, a od cijele površine otoka, samo se jedan posto obrađuje. Između dviju vulkanskih erupcija u prosjeku prođe pet godina i sasvim

Prirodna topla kupka u islandskom bespuću

je normalno da u islandskom bespuću planinar nađe na upozorenje i uputu što je potrebno činiti »odluči« li neki od vulkana svoju lavu izbaciti na svjetlo dana. Svakoga dana otok zatrese prosječno 45 potresa. U srpnju sunčeva svjetlost traje čitava 24 sata, a kako to izgleda u dugim, mračnim, zimskim »danima«, kada sunce u glavnom gradu izlazi nešto prije podneva i zalazi samo nekoliko sati poslije, bolje je i ne zamišljati. Na Islandu prosječno bude 213 kišnih dana. Na otoku je više od 700 vrelih izvora, a čak je 85 posto kapaciteta grijanja za Islandane besplatno jer dolazi iz geotermalnih izvora.

Za planinarski cilj odabrao sam najpoznatiji islandski planinarski put – Laugavegur, koji vodi južnim dijelom islandske visoravni, od Landmannalaugara do Pórsmörka (Thórmörka). Dug je 55 kilometara i nudi sve čime islandski krajolik i priroda tako očaravaju: šarena, blještava brda, vulkanske stočce, beskrajne pustinje vulkanske lave i pepela, vrele izvore i »tople blatne lonce«, atraktivno zelenilo mahovine i lišaja, endemske biljne vrste, široke i prekrasne vidike, kao i neprekidno promjenjivo vrijeme. Put je cijelom dužinom dobro markiran, a u planinarskim kućama Landmannalaugar, Hrafntinnusker, Álfavatn, Emstrur – Botnar i Pórsmörk za vrijeme

ljeta, od 1. srpnja do 15. rujna, stalna su dežurstva. Noćenje u kući potrebno je prethodno rezervirati kod Ferðafélag Ísland (FÍ). Pored tih kuća postoje i prostori za kampiranje, a treba znati da kampiranje nije dopušteno nigdje, osim uz te objekte. Za noćenje u šatoru ili kući potrebna je dobra vreća za spavanje jer su noći u pravilu vrlo hladne. Prolaznici i kamperi plaćaju za upotrebu kuhinje 3 eura, a od svih posjetitelja očekuje se da otpad ponesu sa sobom u dolinu.

Pri planiranju puta treba imati u vidu da ljeto ondje počinje početkom srpnja i završava krajem kolovoza, ali da su mraz, snijeg, pješčane oluje i orkanski vjetrovi mogući i u kolovozu. Ovisno o vremenu, voze i autobusi, ali su ceste nerijetko slabo prohodne pa se lako može dogoditi da neki od polazaka izostane zbog nevremena.

Put prelazi preko, po mojoj slobodnoj procjeni, više od dvije stotine raznih potoka, potocića, rijeka i rječica. Tek su preko rijetkih od njih mostovi jer ih se velika većina može preskočiti ili pažljivo pregaziti. No ima i takvih za čije je prelazenje potrebno izuti cipele, zasukati nogavice, a ponegdje skinuti i hlače, pa ovisno o godišnjem dobu, i zagaziti u ledenu vodu. Vodene tokove koji se na islandskom nazivaju »furten«, najteže je prijeći u proljeće i kad zatopli nakon erupcije vulkana, a najlakše ljeti. Veliku poteškoću, osim brze vode, predstavlja i oštro kamenje u koritima potoka pa je dobro sa sobom imati gumenu obuću sličnu onoj za kupanje u moru.

Planine, prirodno obojene u svim duginim bojama, i topli potoci, pridonose da se područje Landmannalaugar može smatrati pravim biserom islandske prirode. Mnogo prije nego što su ovamo stigli prvi turisti, kraj je bio poznat po vrelim izvorima. Uistinu je prekrasno prepustiti se uživanju u tim prirodnim toplim kupkama, ukrašenima sočnim zelenim siljem, suhoperkom i petoprstom.

Boje i nijanse okoliša vrlo su različite: mogu se vidjeti biljke i tlo žutih, crvenih i zelenih tonova, a posebnost predstavljaju i tamna polja oksidijana, brzo ohlađene lave, takozvanoga »crnog stakla«. Brojni »dimnjaci« vodene pare koja miriše po sumporu istovremeno svjedoče o neprekidnoj vulkanskoj aktivnosti ispod ove dražesne vanjskine.

Moj stari šator za dvije osobe odlično je podnio islandske uvjete. Dvije noći temperatura

MILAN RAŠIĆ

Prelazak preko jednog od bezbrojnih vodotoka

Mjesečevi krajolici

je bila ispod ništice i sa snijegom, dvije noći lijevalo je kao iz najveće kante za zalijevanje cvijeća, a najteže je bilo posljednje noći kada je puhao vjetar. Sutradan sam pročitao u novinama da je snaga vjetra bila 120 kilometara na sat i da je sav trajektni i autobusni promet na Islandu bio obustavljen. Za uspomenu na to imam trajno savijene i deformirane aluminijске šipke šatora.

Planinarski domovi na putu ne nalaze se na velikim visinama: Landmannalaugar je na 624, Hrafntinnusker na 1027, Álftavatn na 540, a Botnar na »samo...«. Prvih desetak kilometara put se uspinje, a nakon kuće Hrafntinnusker vodi gore-dolje. Tek nakon 20 kilometara puta susreće se prva vegetacija. Poslije jezera Álftavatna slijedi obvezno zasukavanje nogavica i prelazak preko vodom uvijek bogatog potoka, koji nije ništa u usporedbi s onim koji presijeca put F 261, gdje se moraju skinuti i hlače. Nastavak puta vodi kroz sivo-crnu pustinju gruboga vulkanskog pijeska, prošaranu rijetkim busenima trave, a sve zajedno okruženo je brdima na kojima se svjetlucaju zelena mahovina i lišaji.

Nedaleko od kuće Emstrur prelazi se preko stotinu metara dubokoga kanjona rijeke Markarfljót, pri čemu pomaže nekoliko metalnih sajli i most, inače rijetka »pojava« na čitavom tom putu. Vegetacija je sve češća, borovnica ima na svakom koraku i jako su ukusne. Slijedi novi most i posljednje gacanje po ledenoj vodi, da bi se kroz brezovu šumu stiglo do Thorove šume (Þórsmörk), kraja rute T 11. Ljepši kraj puta od Doline boga kiše Thora planinar ne može poželjeti. To se mjesto nalazi na prostoru u kojem rijeke Krossa, Þróngá i Markarfljót donose vodu s obližnjih ledenjaka, a sve je samo nekoliko kilometara udaljeno od 1666 metara visokog vulkana Eyjafjallajökulla, koji se nalazi ispod istoimenog ledenjaka, i koji je u ožujku 2010. prouzročio više-tjedne neprilike u zračnom prometu.

Za nekoliko dana, polovicom rujna, kada pristignu prvi zimski dani i kad na planinarskim putovima ostanu samo najtvrdi i najiskusniji, na te će prostore stići brojni farmeri i njihove obitelji. Desetci ljudi pokušat će u nekoliko dana prikupiti više od 5000 slobodno lutajućih ovaca s toga nepristupačnog vulkanskog prostora i pretjerati

MILAN RAJŠIĆ

Upozorenje: vrela voda na putu

ih u dolinu. Na tome se prostoru, površine tisuću kvadratnih kilometara, na kojem stotinu obitelji dijeli pravo na ispašu ovaca, takva slika ponavlja već stoljećima. Stoka se sredinom lipnja izgoni u planinu, gdje ostaje tri mjeseca a da je nitko ne čuva niti muze. Ovce nemaju straha od prirodnih neprijatelja jer ih na otoku i nemaju.

Planinarske kuće i skloništa tih su dana rezervirani za desetke ljudi koji rade taj težak i mukotr-

pan posao po kiši, vjetru i snijegu, krećući se preko ledene vode pješice ili na konjima. Pritom su im od velike pomoći brojni psi, kao i terenska vozila. Sve je organizirano do u pojedinosti, od pomoći u slučaju iscrpljenosti goniča, ili gladi, do zamjene nakvašene odjeće. Posao je naporan jer se katkad za nekom od tvrdoglavih »bijelih vunenih kuglica« mora pješaćiti i nekoliko sati po crnom vulkanskom pijesku i pepelu. One najslabije ovce, ozlijedene i iscrpljene, valja natovariti na leđa i ponjeti u dolinu. Kad se velika većina ovaca skupi, slijedi gonjenje u dolinu. Taj put od 35 kilometara traje dva dana. Oni najtvrdi ostaju još nekoliko dana pokušavajući pronaći i prikupiti i onih nekoliko izgubljenih ovaca. Posljednjih su godina Islandani i od ovoga, kao i od svega ostalog, napravili dobar posao: zainteresirani turisti mogu se priključiti tom neoromantičnom kaubojskom poslu koji traje pet dana, ali je za to zadovoljstvo potrebno odbrojiti 1700 eura.

Bilo kako bilo, Island je zasigurno zemlja kontrasta. Posvuda se smjenjuju elementi arhaicnoga, dražesnog svijeta nedirnute prirode i suvremenog, visoko razvijenog društva. Kraj svijeta – Island – zacijelo je pravi raj za planinare, alpiniste, ribiče, jahače, bicikliste i sve druge koje privlače zanimljive pustolovine.

Manekeni nadomak obali mora poziraju radoznalim posjetiteljima

Bioč, Maglić, Volujak

Daniel Krstulović Opara, Split

Stojim na Magliću i gledam oko sebe. To je uistinu prekrasna planina. Istiće se strmim padinama, ali i lijepim, pitomim, travnatim vršnim dijelom. Okružena je pravim prirodnim bogatstvima – šumama, jezerima, izvorima i potocima. Uza svu tu neospornu ljepotu, moje oko ipak najviše privlače daleki vrhovi posvuda uokolo. Obronci okolnih planina još su strmiji, udaljeniji, divljiji...

Na tome sam mjestu tada shvatio da kad drugi put budem dolazio u taj kraj moram obići što više tih planina, što više tih vrhova.

Nisam morao dugo čekati. Produženi vikend pružio mi je mogućnost višednevnog boravka u tom planinskom raju. Krećemo na put u četvrtak navečer, da izbjegnemo vrućinu. Zbog umora i dolaska u kasno doba dana kampiramo na nekom proplanku malo iza Nevesinja i rano ujutro nastavljamo put prema Tjentištu, točnije prema Suhoj – malome mjestu nekoliko kilometara prije njega. Sutjeska je još davne 1962. proglašena nacionalnim parkom, ne samo zbog nesvakidašnje prirode, već i zbog povijesne važnosti. Tjentište, mjesto gdje se nalazi i poznati spomenik bitki na Sutjesci, bilo je u bivšoj državi važno odredište, koje je posjećivalo i do pola milijuna turista godišnje. Danas mjesto izgleda pusto, svi su hoteli i turistički objekti napušteni, ali priroda je još ondje i uvelike je sačuvana.

Namjeravali smo obići takozvani »BMV« – najviše vrhove triju planina koje tu prevladavaju – Bioča, Maglića i Volujaka. Te planine nisu bile poprište posljednjega rata pa pružaju rijetku mogućnost istraživanja bez opasnosti od mina (osim nekoliko nesigurnih područja uz glavnu cestu u bliskoj okolini Tjentišta). Budući da je to područje ipak većini planinara prilično nepoznato ovakvo vas planinarenje može najviše približiti osjećaju koji su imali prvi istraživači dok su prolazili nekim nepoznatim krajem.

Perućica – izvor života

Jedan od glavnih ciljeva planirane ture bio je prolazak kroz prašumu Perućicu, najljepši dio Nacio-

DANIEL KRSTULOVIĆ OPARA

Uspon prema Magliću

nalnog parka Sutjeska. Većina planinara koji idu na Maglić stigne autom do Lokve Dernečića (1620 m) ili Prijevora (1680 m), odakle kreću jednim od triju mogućih putova do samoga vrha, dok im prekrasna, nedirnuta šuma ostaje ispod i izvan pogleda. Koliko god lijep bio Maglić i vidik koji se s njega pruža, to je ipak samo još jedan vrh, no ono što se u ovim krajevima rijetko može doživjeti jest boravak u pravoj prašumi. Perućica je jedna od posljednjih i najstarijih prašuma u Europi. Zbog svog južnog položaja bila je za vrijeme ledenog doba veoma važan prostor, koji je omogućio da se na njemu sačuvaju mnoge tadašnje biljne vrste. Kako tu nema gotovo nikakva ljudskog utjecaja, životni se krug nesmetano odvija. Stabla umiru,

a na njihovim ostacima buja nov život. Biljke se bore za vrijedne zrake sunca tražeći svoje mjesto pod krošnjama.

Budući da se Perućica rasprostire na razmjerno strmom terenu, na različitim nadmorskim visinama možemo vidjeti čitavu lepezu životinjskih i biljnih vrsta, od kojih su mnoge rijetke ili čak endemske. Ipak, najimpresivnije je kada hodate pokraj starih bukava, jela i smreka od kojih su neke starije i od četiri stotine godina, a poneke se jedinke izdižu i više od pedeset metara u visinu. Sve to bogatstvo omogućava rječica Perućica, po kojoj je cijela prašuma i dobila ime. Na sredini toka, u samom srcu prašume, odvija se neprekidna prirodna predstava – obrušava se slap Skakavac, visok 81 metar.

»Alpinistička« staza

Vozimo se makadamom kroz Suhu, namjeravamo kroz prašumu gore preko Makaze na Prijevor i dalje »alpinističkom« stazom prema vrhu Maglića. Putom ne primjećujemo nikakav odvojak ni puto-

kaz, markacija većinom vodi makadamom, a tu i tamo skrati koji veći zavoj. Na kraju makadama proširenje je za parkiranje automobila pa nastavljamo pješice.

Već se ondje divimo prirodi koja nas okružuje, ali sumnjamo da ćemo izaći na Prijevor jer se čini vjerojatnijim da ćemo stići na put koji vodi sa Suve Jezerine u dolinu. Tako je i bilo, što je značilo da se moramo dodatno penjati i vraćati markacijom prema sjeveru do početka staze koja polazi s Prijevora.

Ta nam je staza bila najveća zagonetka cijelog puta. Podataka o njoj bilo je malo, a znatno su se razlikovali, od toga da je potrebna potpuna penjačka oprema, do toga da nije potrebno baš ništa. Dodatno zbunguje to što mnogi stazu koja počinje na Lokvi Dernečištu smatraju alpinističkom jer su na jednom dijelu postavljene sajle kao osiguranje.

Pakirajući stvari u rance raspravljeni smo hoćemo li ponijeti penjačku opremu koju smo u nedoumici ipak donijeli sa sobom iz Splita.

Uzbuđljiv ali opasan uspon zapuštenom »alpinističkom« stazom na Maglić

Opremu smo ipak ostavili u autu jer nam se nije svijjelo nositi je sa sobom četiri dana radi jednoga kratkog dijela gdje bi nam možda mogla zatrebat. Ako ipak nađemo na opasno mjesto, dogovorili smo se da čemo se okrenuti i otići nekim drugim, standardnim putom.

Težina ranaca imala je važnu ulogu jer je osim uobičajene opreme, poput šatora, vreća za spavanje, robe i hrane, trebalo nositi i vode za tri dana jer izvora po grebenu nema mnogo. Postoji jedan na Carevu dolu, ali u njegovu nepresušnost u to doba godine nismo bili sigurni. Pri dolasku na Prijedor opskrbljujemo se vodom do grla – svatko nosi po šest litara vode. To nam ipak neće biti dovoljno, ali nadamo se da će se u ponekoj vrtači naći koja krpica snijega pa čemo ga otopiti.

Na Prijevoru susrećemo dva mještanina koji su dovezli planinare iz Šibenika na početak staze iz Lokve Dernečića i sada ih čekaju da kružnom stazom dođu preko Trnovačkog jezera na Prijedor. Pitamo ih znaju li što o »alpinističkoj« stazi, ali nisu imali mnogo pouzdanih podataka. Jedan tvrdi da se ne može bez opreme, dok nas drugi nagovara da pokušamo jer njega jako zanima može li se proći. Ovaj drugi, naime, kako želi da se i on jednom u tome okuša.

Nakon kratke potrage nalazimo početak staze gdje već izbljedjelom cirilicom piše: »Potrebna alpinistička oprema!« Uzimamo telefonski broj od znatižljnog mještanina i nastavljamo prema vrhu. Prvih nekoliko stotina metara markacija nam nije mnogo pomogla jer su oznake bile rijetke i blijede. Staza je ipak dobro ugažena, što nam daje nadu jer se netko njome ipak povremeno služi. Put u početku vodi travnatom padinom, a zatim ulazi u strm sipar, gdje se prebacuje s jedne strane na drugu, tražeći nezasipane dijelove po kojima se lakše uspinjati. Tu je već vidljivo da bi uspon bio zanimljiv u zimskim uvjetima; nešto zbog čega čemo se jednom vratiti. Nakon dugog sipara na završnoj se trećini uspona lagano ulazi u stijenu.

Neugodno je što je stijena jako kršljiva i trava pod nogama skliska pa niste sigurni ni u hvatišta, ni u svoje stopinke. Kako to obično biva, ponese vas znatiželja pa i ne primijetite granicu kada je lakše nastaviti nego otopenjavati unazad. Na težim mjestima postoji sajla, ali sidrišta su u takvom stanju da ju je bolje ne dirati.

KATJA MILIĆ

U strmoj stijeni Maglića

Nakon nešto manje od tri sata izlazimo na greben podno samoga vrha. Gledajući unazad zaključili smo: iako uspon nije nimalo tehnički zahtjevan, drugi se put ne bismo u njega upustili bez opreme. Pojasevi, kacige, nekoliko karabinera, gurta i uže potrebni su barem za to da se u svakom trenutku, zlu ne trebalo, možete okrenuti i vratiti, ali takva oprema prevelik je teret ako poslije nastavljate s višednevnom turom, s rancem od tridesetak kilograma koji vas na svakom zahtjevnijem dijelu izbacuje iz ravnoteže.

Na grebenu susrećemo nekoliko stranaca koji su došli s Trnovačkog jezera i namjeravaju se spustiti ovom stazom na Prijedor. Vidjevši da kod sebe nemaju nikakvu opremu, već da su u tenisicama i da jedva imaju jedan mali školski ruksak, pokušali smo im objasniti kako im zamisao i nije baš najpametnija. Nekoliko smo minuta govorili u prazno i kad smo već izgubili strpljenje i odustali, jedan se od njih spustio desetak metara i kad je uvidio što ih čeka, vratili su se istim putom kojim su i došli.

Grudanje nadomak vrha Maglića

Na vrh Maglića preko vrha BiH-a

Kada se nađete na vrhu Bosne i Hercegovine, ipak niste na najvišem vrhu planine Maglić. Naime, bosanskohercegovački Maglić dva metra je niži od crnogorskoga (katkad zvanog i Veliki Maglić), koji je manje markantan. Do njega se dolazi kratkom grebenskom šetnjom.

Nakon uživanja u stvarno lijepom vidiku i kratkom odmoru nastavljamo markiranim grebenom prema jugoistoku. Ni u jednom trenutku nismo pomislili spuštati se do Trnovačkog jezera jer je to trebao biti svojevrstan šećer na kraju. Stoga smo s mjesta gdje se staza s grebena spušta prema jezeru nastavili prema Carevu dolu. Tamo otkrivamo da ipak ima vode i još jednom nadopunjujemo zalihe.

Na mjestu odakle se markacija spušta prema Mratinju opažamo da se ne može kratiti prema Velikom Vitlu bez spuštanja od više stotina metara u strm usjek koji je pred nama. Dan je već pri kraju, a sa zapada se polako navlače crni oblaci pa ne možemo spavati na izloženom grebenu. Tražeći najpogodnije mjesto da se s Koma spustimo prema vrtačama južno od

samoga grebena, nailazimo na razmjerno dobro mjesto, ali s teškim rancima i usto umorni, ipak smo se vratili i spustili markiranom stazom prema Trnovačkom jezeru i onda na pola puta presjekli put istočno ispod samoga Koma u vrtače gdje ćemo dići šatore.

U posljednji trenutak pronalazimo pogodno mjesto jer stižu oblaci, pada mrak i počinje kiša praćena grmljavom. Za vrijeme večere uviđamo nepriliku koja će nas pratiti i dalje. Komarci koji ovdje vladaju nisu »normalni« komarci što ih susrećemo ljeti po planinama. Bez obzira na to koliko odjeće navučete na sebe, ovi ubadaju i kroz nju. Nakon svega što smo isprobali, već iznemogli od borbe s komarcima, svi se okupljamo oko Katina mobitela na kojem smo uključili sonični zvuk protiv komaraca. Nije bitno što nitko od nas ne vjeruje da to doista djeluje, ali tako barem nismo priznali potpun poraz. Antonio odlazi na rani počinak i upravo u trenutku kada iz šatora počinje dopirati snažan zvuk njegova hrkanja, svi su se komarci razbjjezali. Ostatak večeri zabavljali smo se time što imamo vlastito živuće sonično sredstvo protiv komaraca.

Nedostižni Vitao

Sutradan ujutro nastavljamo prema jugoistoku, priječeći sipare podno Koma. Tu se negdje Antonio oprostio od nas, objavivši da je umoran i da nije spremjan provesti još tri dana slična jučerašnjem. Njemu je to prva veća tura pa će radije malo uživati na jezeru i pričekati da se vratimo. Pozdravljamo se i sve što mu možemo poželjeti jest da mu se uživanje ne pretvori u cjevodnevne borbe s komarcima. Poučeni jučerašnjom greškom, danas smo svi u dugim hlačama. Ove komarce ne smeta što se krećeš, tako da se svakih nekoliko koraka čuje zvuk pljeskanja, kao da upozoravamo medvjede na svoj dolazak.

Nema kiše, ali sve je u oblacima pa je orijentacija teška, pogotovo zato što nitko od nas nije prije bio na Bioču. Izlazimo na Košarice, ali nam pogled prema mjestu gdje bi trebao biti Veliki Vitao ne otkriva mnogo. Nastavljamo u tom smjeru nadajući se da će se oblaci barem nakratko razići i

otkriti nam vrh koji tražimo. Nedugo zatim nailazimo na stari put koji je vjerojatno služio seljacima koji su ovdje imali ljetne stanove (katune), gdje su pasli svoje blago.

Spuštajući se prema Urdenim dolovima opažamo da put nastavlja prema Bojanskim vratima, ali kako nam to ne odgovara, izabiremo najlakši pristup malom sedlu koje vidimo u daljinici. Nakon pola sata uspinjanja nailazimo na prvu staru markaciju, a dalje se put logično nastavlja prema sedlu na Čupriji. Oblaci su se donekle razišli, no ipak nastavljamo jedinom markacijom koju vidimo. Nakon pola sata shvatili smo da smo krenuli na krivu stranu. Stigli smo na Krvava brda s kojih se lijepo vidi Veliki Vitao kako se uzdiže nad oblacima.

Kaže se: tko nema u glavi, ima u nogama! Iskoristili smo lijep vidikovac i ondje napravili stanku za ručak. Moje su gojzerice već odavno odradile svoje pa im vjerojatno i nije bilo mjesto

Procjep na grebenu Maglića

na ovoj turi. Stoga koristim ovu priliku da raznim improvizacijama zadržim potplat vezanim za ostatak cipele. Vraćamo se na Čupriju, ostavljamo stvari na sedlu i nastavljamo uzbrdo prema Velikom Vitlu (2397 m), najvišem vrhu Bioča. Unatoč oblačnom danu, vidik je savršen. Odavle imamo dobar pregled na sve što smo dosad prošli i što još imamo proći. Kako još ima dovoljno vremena prije mraka, krenemo prema Bojanskim vratima gdje ćemo provesti noć.

Spuštamo se istim putom kojim smo se popeli i onda nastavljamo tražiti najjednostavniji prolaz kroz Urdene dolove. To i nije bilo oviše teško jer se na najlogičnijim prolazima naziru i čuljci. Kad smo stigli na Bojanska vrata ostalo nam je prije mraka još malo vremena za neki obližnji vrh pa smo se uspeli i na Trnovački Durmitor (2241 m), s kojeg je zasigurno najljepši vidik na Trnovačko jezero.

Jezero je prizor koji svaki planinar mora vidjeti. Očito je ledenjačkog podrijetla. Ima oblik srca i ljeti zasigurno pruža veselje zaljubljenima, a zimi utjehu ne tako sretnima, kada mu je površina potpuno zaleđena.

Dugo smo sjedili i uživali u pogledu sa samog ruba, s kojeg se sjeverna padina okomito obrušava do velikih sipara u podnožju. Kvaliteta stijene ipak nije sprječavala generacije starih alpinista da u njoj ispenju brojne prvenstvene smjerove. Gledajući u čudu tu stijenu osjećate (straho)poštovanje prema tim vremenima i tim ljudima. Uživali smo dok se sumrak polagano bližio, a s njime i crni oblaci popraćeni svjetlosnim efektima. To nas je natjeralo da šatore postavimo znatno niže ispod Bojanskih vrata. Iako smo danas na početku dana imali svatko po gotovo pet litara vode, a dan je bio oblačan i većinom bez sunca, navečer kad smo udružili sve preostale zalihe nismo imali ni dvije

Područje Bioča, Maglića i Volujka nije bilo pod utjecajem zadnjeg rata, tako da pruža rijetku mogućnost istraživanja bez opasnosti od mina. Ovakvo planinarenje vas u današnje vrijeme može najbliže približiti osjećaju koji su prvi istraživači imali dok su prolazili nekim nepoznatim krajolikom

litre. Ne treba ni govoriti da smo večer proveli u topljenju snijega, pripremajući vodu za sutrašnji dan.

Granice Volujaka

Nakon noći prospavane podno stijene Velike Vlasulje probudili smo se u mističnom ozračju oblaka, pašnjaka i okomitih stijena koje nas okružuju. Kako neki oblak prođe, tako na trenutak propusti koju zraku sunca da obasja stijenu Vlasulje, pa je onda opet sakrije kao da se igra s nama.

Probijamo se kroz oblake i ubrzo izlazimo na Veliku Vlasulju (2336 m), najviši vrh Volujaka. Planina Volujak pruža se usporedno s Maglićem i nije iznimka na ovom području kad su u pitanju nejasne granice, odnosno nazivi vrhova. Netko najviši vrh naziva istim imenom kao i planinu – Volujak. Drugi ga nazivaju Velika Vlasulja, a čut ćete i razne kombinacije tih imena, od toga da taj

vrh uopće ne pripada planini Volujaku, već planini Vlasulji, čiji je najviši vrh Volujak, a da je planina Volujak sasvim odvojena. Gledajući teren, geološki je jasno da je vrh Velika Vlasulja (Volujak) produžetak Volujakova grebena koji se proteže slijedeći dinarski smjer pružanja – sjeverozapad-jugoistok. Zato taj vrh nazivam Velika Vlasulja (tako piše i u upisnoj knjizi na vrhu) i opisujem ga kao najviši vrh planine Volujaka.

Nastavljamo grebenom, gdje smo opet na markaciji. Puše jak vjetar koji tjera oblake, ali tjera i nas da se dobro obučemo. Sada su nam vidici otvoreni, a najljepši je onaj prema slojevitim liticama Lebršnika. Ne sjećam se da sam igdje vidio tako izraženo taloženje sedimenata i to s tako velike udaljenosti.

Greben Volujaka sličan je Maglićevom, travnat i blag, iako se vrhovi izdižu nešto strmije nego na Magliću. Granica između BiH i Crne Gore ne prati

DANIEL KRSTULOVIC OPARA

Jutro u srcu planine

točno greben pa šetnjom po njemu često mijenjate države. Nastavljamo preko Kozjeg pogleda i Rudinskoga koma prema Studencu (2294 m) i Širokim točlima (2297 m).

Budući da smo se popeli i na ta dva vrha, sa sigurnošću možemo reći da smo obišli sva tri najviša vrha »BMV«-a, bez obzira na to kako dijelili ili nazivali te planine i njihove vrhove. To, uostalom, i nije bitno. Ovaj kraj pruža neizmernu ljepotu i hodati njime bilo s kakvim drugim ciljem osim čistog uživanja u nedirnutoj prirodi, bila bi velika pogreška.

Začarano jezero

Preko Velikoga i Malog Oštrikovca i kroz klekovinu spuštamo se prema Rudinskim katunima. Oni odolijevaju vremenu i među rijetkima su u kojima se još uvijek ljeti živi radi ispaše blaga. Što se više spuštamo, voda Trnovačkog jezera sve nas više privlači. Sama pomisao o kupanju u čistoj izvorskoj vodi, u kojoj ćemo odmoriti tabane i

ublažiti mnogobrojne ubodne rane od komaraca, stvara zazubice kao u djeteta kad vidi čokoladu.

Na obali jezera susrećemo Antonija koji se dobro snašao protekla dva dana. Upoznao je mnoge planinare iz raznih država koji su tuda prolazili i uživao sjedeći uz vatru i redovno osvježavanje u jezeru. Nakon dugo očekivana kupanja svi sjedamo oko vatre i dočekujemo noć uz razgovor. Gledajući pun mjesec kako obasjava visok amfiteatar koji okružuje jezero, bezbroj zvijezda, pucketanje drva i odsjaj vatre u kristalnoj vodi, čovjek se osjeća kao da je vrijeme stalo i kao da bi ovdje mogao ostati sjediti zauvijek.

Potraga za Skakavcem

Sljedeće se jutro spuštamo prema Suvoj Jezerini. Kako na dolasku nismo prošli kroz prašumu Perućicu, učinit ćemo to sada, što znači da se još jednom moramo penjati prema Prijevoru. Na njemu smo proveli nekoliko minuta razgledavajući okolicu s vidikovca, a zatim nastavljamo kroz prašumu. Zbog čestih stanki, koje pravimo da bismo se slikali pored raznih zapanjujućih prizora, vrijeme prolazi brže nego što želimo.

Prvi dio puta nije markiran, ali iako je na nekim mjestima obrastao, dobro je ugažen i teško se može skrenuti. Namjeravali smo do slapa Skakavca, da vidimo razornu moć vode koja se obrušava sa stijene visoke osamdesetak metara. Na mjestu gdje vidimo prvu markaciju odvaja se jedan put prema kanjonu. Tu ostavljamo rance i krećemo u potragu za slapom. Kako smo po prvi put bez teškog tereta na leđima, čini nam se kao da lebdimo.

Potok Perućica ima i raznih manjih pritoka, pri čijem se prelasku osvježavamo u hladnoj vodi. Nakon prelaska potoka put se počinje uspinjati na drugu stranu kanjona, a nigdje nema odvojka prema liticama s kojih pada Skakavac. Iako smo prilično brzo hodali, trebalo nam je gotovo jedan sat do spomenika Nuriji Pozdercu, na cesti koja iz Tjentišta ide prema Prijevoru. Dragos̄ sedlo nalazi se nekoliko stotina metara niže i s njega vodi kratak put do vidikovca na slap Skakavac. Premda ljeti nije bilo kišovito, pogled na slap očarava. Postoji nemarkiran put u samo podnožje slapa, ali kako nas čeka još povratak do auta i dug put prema Splitu, moramo se zadovoljiti samo pogledom izdaleka.

Trnovačko jezero

Vraćamo se do odvojka, kupimo rance i nastavljamo prema Suhoj. Izlazimo na makadam puteljkom gdje je EU postavio ploču »Podrška razvoju ekoturizma u Nacionalnom parku Sutjeska«. Nikakva drugog putokaza nema. Sada Marina za nagradu čeka dugo uspinjanje makadamom do mjesta gdje smo ostavili auto, dok se mi ostali izležavamo po karimatima »kao svinje u blatu«.

Ovo je područje pravi, nedirnut raj. Putujući kući razmišljam o vrhovima koji se igraju s oblacima, o dolinama koje se skrivaju u podnožju tih vrhova i osjećajima koji me tu diraju u samu srž. Sjedim, šutim i u sebi planiram put kojim bih sljedeći put želio proći, jer jedno je sigurno – ovamo će sigurno opet doći.

DANIEL KRSTULOVIĆ OPARA

U Peručici

U planine s vodičima i planinarskim štapom

Planinarski doživljaji i zapažanja slijepog planinara*

Željko Brdal, Zagreb

Kad se lani moja kći upisala u prvi razred novozagrebačke osnovne škole »Zapruđe« nisam ni slatio da će taj upis, osim početka njenog školovanja, istovremeno biti i početak našeg obiteljskog planinarenja. Naime, njena je učiteljica voditeljica školske planinarske skupine »Gojzeki«, koja već više od jednog desetljeća aktivno radi na popularizaciji planinarenja u OŠ-u »Zapruđe« i HPD-u »Željezničar«. Osim masovnosti učenika i učenica, posebnost »Gojzeka« svakako je zajedničko sudjelovanje roditelja i djece na planinarskim izletima. Zahvaljujući tom planinarskom ozračju, petnaestak obitelji iz 1.a razreda aktivno se uključilo u ovu skupinu, koju čini više od stotinu planinara raznih uzrasta. Dakako, novopečeni su se »Gojzeki« učlanili u HPD »Željezničar«, a među njima i naša obitelj.

Na izlete se ide jedanput mjesечно. Učiteljica Duška i planinarski entuzijast Alan Čaplar organizirali su u protekloj školskoj godini jednodnevne izlete u Žumberak i Hrvatsko zagorje, Samoborsko gorje, Gorski kotar i na Petrovu goru, a vrhunac sezone svakako je bio četverodnevni planinarski izlet na otoke Cres i Lošinj, koji je bio nezaboravno iskustvo i doživljaj. Zbog jedne posebnosti, koja će, vjerujem, biti zanimljiva i planinarima oštećena vida, podijelio bih sa svima svoja iskustva s planinarskog izleta na Klek.

Klek je istaknuta planina na istočnom rubu Velike Kapele, iznad grada Ogulina. Premda nije osobito visok ni prostran, jedno je od najatraktiv-

nijih i najpopularnijih planinarskih odredišta u Hrvatskoj. Padine su mu od podnožja pa do 1000 metara visine obrasle šumom, a podno planine prostire se više širokih livada. Vršne su stijene mjestimice okomite, pa i prevjesne. Zato je Klek ujedno i popularno penjalište. Prema narodnoj predaji, vrh Kleka okupljalište je vještica u olujnim noćima pa su one postale svojevrstan simbol Kleka i Ogulina. Klek i Ogulin odigrali su značajnu ulogu u povijesti hrvatskoga planinarstva i alpinizma. Stoga se obris Kleka nalazi u znaku Hrvatskoga planinarskog saveza.

U subotu, 16. lipnja 2012. na parkiralištu ispred škole u Zapruđu okupila se šarolika planinarska grupa. Bilo je tu planinara svih uzrasta: čitavih obitelji, baka i djedova s unucima, iskusnih planinara i početnika, punih pozitivne energije. Broj planinara najbolje će ocrtati činjenica da se na izlet krenulo dvama autobusima, a bilo je i onih koji su krenuli osobnim automobilima. Uputili smo se prema Ogulinu, slikovitom gradu podno Kleka, na razmeđu Like i Gorskoga kotara. Nasuprot Frankopanskoj utvrdi, u samome središtu grada, nalazi se 50 metara dubok Đulin ponor. Ime je dobio po kćeri gradskoga kapetana koja se, prema predaji, zbog nesretne ljubavi bacila u nj. Usto, Ogulinci rado ističu da je njihov grad rodno mjesto poznate hrvatske spisateljice Ivane Brlić Mažuranić. Na žalost, razgledavanje Ogulina morali smo odgoditi za neku drugu priliku i nastaviti put prema Kleku.

Uspon na Klek započeli smo iz sela Bjelskoga na cesti Ogulin – Jasenak. U Bjelskom su vođenje skupine preuzeли planinarski vodiči iz Stanice planinarskih vodiča Zagreb. Za njih je taj dan organizirana praktična vježba planinarskog vodenja »uživo« – vodit će našu skupinu. Zadaća vodiča bila je da nas 110-oro na siguran način dovedu na Klek, uz dodatne zadatke koje im je na početku

* Ovaj je članak autor Željko Brdal napisao izvorno za časopis »Vidici«, koji izdaje zagrebačka udruga slijepih. Brdal je slijepa osoba i član te udruge, a ujedno i aktivan član HPD-a »Željezničar«. Po struci je profesor povijesti, a zaposlen je u zagrebačkoj Osnovnoj školi »Dugave«. Poznat je kao autor osnovnoškolskih udžbenika iz povijesti i koordinator šahovskih škola Novog Zagreba. Otkad se bavi planinarenjem, obišao je s obitelji nekoliko planinarskih obilaznica.

Igra djece i njihovih roditelja uz potok pod Klekom

puta otkrio voditelj vježbe Alan Čaplar. Bilo im je zadano da na dijelu puta skupinu vode uz pomoć kompasa, da demonstriraju pružanje pomoći unesrećenom planinaru, pronađu izgubljene planinare i da pomoći užeta naprave improvizirani rukohvat za lakši uspon na vrh Kleka. »Gojzeki« su, prema Alanovim uputama, u tim zadacima također aktivno sudjelovali. Za planinarske vodiče bio je to svojevrstan ispit jer je voditelj vježbe ocjenjivao kako su odradili pojedine zadatke.

Jedan od zadataka bio je osobito zanimljiv za sve slijepе koji se bave ili bi se htjeli baviti planinarenjem. Naime, uoči izleta Čaplar mi je predložio da jedan od zadataka za njegove kolege bude vođenje slijepog planinara. Prema njegovim riječima, na taj ga je zadatak potaknulo moje uspješno sudjelovanje na prethodnim izletima. Na predavanjima koja je već prije toga držao planinarskim vodičima opisao im je način vođenja slijepog planinara. Tako sam postao »zadatak«!

Uoči uspona održano je okupljanje na kojem su vodiči dali osnovne podatke o stazi i ponovili upute o ponašanju u planini, kako bi izlet prote-

kao u redu. Ovdje sam dobio prvu pratnju, vodiča Mladena. Budući da je prvi dio staze bio širok makadamski put, slobodno mogu napisati da smo se tim dijelom doslovce prošetali. Nakon silaska s makadamskog puta planinarski vodiči odradili su vježbu orijentacije pomoći kompasa i sunca. Neki od ostalih planinara i sami su se okušali u toj orijentaciji, a bilo je i onih koji su strane svijeta odredili uz pomoć svojih mobitela s GPS-om.

S makadama smo prešli na livadu, a potom je staza ušla u šumu. Pratnja i ja prešli smo na vođenje sa štapom. Jedan sam štap zadržao kao dodatan oslonac dok sam kraj drugog štapa dao pratnji ispred sebe. Držeći se za štap koji je istovremeno ispred mene držao moj pratilec, raspoznavao sam smjer kretanja stazom. Osim toga, pratilec me je upozoravao na dodatne prepreke, poput grana, korijenja i sl.

Dio puta do planinarskog doma uređen je kao poučna botanička staza, a vodi stalnim usponom kroz šumu. Negdje na pola uspona promijenili su mi pratitelja. Moj je novi pratilec promatrao na koji se način krećem stazom te sam s njim bez

većih poteškoća othodao uspon do kraja, tj. do planinarskog doma. Od Bjelskoga do planinarskog doma na Kleku stigli smo otprilike za dva sata.

Planinarski dom »Klek« (1000 m) nalazi se na hrptu Kleka, na vrhu strmih šumovitih padina, a tik ispod goleme Klekove vršne stijene. Dom je otvoren i opskrbljen u dane vikenda, kada u njemu dežuraju članovi HPD-a »Klek« iz Ougulina. Naglasio bih da svu hranu i pića koja se poslužuju u domu opskrbnici moraju donijeti na leđima.

Nakon odmora kod planinarskog doma dio skupine krenuo je na vrh Kleka. Do njega se stiže za pola sata, uz vodstvo iskusnih vodiča. Teži dijelovi puta iziskuju od planinara da se pri usponu ponegdje posluže i rukama. Zadatak vodiča bio je improvizirati rukohvat za lakši uspon. I ja sam se želio popeti na vrh, ali su vodič i voditelj vježbe procijenili da zbog velikoga broja planinara, a razmjerno malog broja vodiča i težine uspona, ovaj put ne idem na vrh. Dogovorili smo se da ću s nekim od vodiča krenuti na vrh nekom drugom prilikom, kada će mi se moći potpuno posvetiti.

Po povratku planinara s vrha krenuli smo nizbrdo prema Bjelskom. Na red je došao moj treći pratilac, kojem sam skrenuo pozornost na to da mi zbog spuštanja daje što više podataka o stazi. Mislim da je za slijepu planinare spuštanje zahtjevnije od uspona. Na silasku su planinarski vodiči demonstrirali pružanje medicinske pomoći unesrećenom planinaru. Tijekom cijelog izleta imali smo društvo dvaju potražnih pasa. Nakon izlaska sa šumske staze spustili smo se na livadu, gdje su psi zajedno sa svojom voditeljicom Majom, također vodičicom, demonstrirali pronalaženje osobe izgubljene u planini. »Planinar glumac« je nestao, a psi su dovedeni na mjesto gdje je posljednji put viden. Kad je pas pronašao »izgubljenu osobu«, svojim je lavežom dozvao Maju. Nakon toga ona nam je održala kratko predavanje o načinu rada pasa tragača te dala uputu kako se treba ponašati izgubimo li se u planini. Pošto sam i četvrti put dobio novu pratinju, uputili smo se u Bjelsko. Spuštanje je trajalo oko 90 minuta.

No, izlet time nije završio. Dojmove smo sabrali na jezeru Sabljacima oko tri kilometra od

Vođenje slijepu osobu pomoći planinarskog štapa - vodič Mladen Stanković i autor članka na putu prema Kleku

Ogulina. Jezero je umjetno stvoreno radi akumulacije vode za hidroelektranu. Ima površinu od oko 170 ha pa je po veličini jedanaesto u Hrvatskoj. Zbog toga ga mnogi zovu »Ogulinskim morem«. Na obali je i mnogo dječjih sadržaja, što Sabljake pretvara u pravo obiteljsko izletište.

I za kraj, nekoliko osobnih iskustava na temu planinarenja. Tražeći korisne podatke o planinarenju osoba oštećena vida nisam ih mnogo našao na internetu. Tada sam se za savjet obratio članu PD-a slijepih »Prijatelji planina«, iskusnom planinaru Slavku Kovaču. On mi je za kretanje po planini preporučio vođenje uz pomoć štapa koji sprjeda drži pratilec, a straga slijepi planinar. Zahvaljujući takvoj tehniци bez poteškoća sam sudjelovao i uživao na planinarskim izletima videćih planinara. Nisam ni zaostajao ni usporavao svoje društvo. Tu tehniku mogu preporučiti svim osobama oštećena vida koje razmišljaju o planinarenju. Može se reći da taj način planinarenja radi prema načelu autoprikolice: auto je videća pratnja, a mi smo prikolica. Poveznica je planinarski štap. Nema naglog ni oštrog skretanja, pazi se na razmak. Tijekom planinarenja dao bih kraj štapa u lijevoj ruci pratnji ispred sebe, a u desnoj sam imao drugi štap koji mi je služio i kao oslonac i kao dodatan izvor podataka o terenu po kojem se hoda. Štap »poveznicu« držao sam za ručku, a pratnji sam dao vrh štapa kako bih izbjegao da me u slučaju nezgode štap ozlijedi. Za one koji ne znaju, na vrhu planinarskog štapa nalazi se metalni šiljak. Držeći drugi kraj štapa dobivao sam podatak o smjeru kretanja i nagibu staze. Videća pratnja upozoravala me je na zahtjevниje prepreke na stazi, primjerice na grane koje su se spustile na stazu.

Za planinarenje na takav način planinar oštećena vida treba nabaviti par planinarskih štapova koji su, uz prikladnu obuću (gojzerice), neophodni za sretno i sigurno planinarenje. Prilikom kupovine štapova treba paziti da se ne izaberu štapovi za nordijsko hodanje koji su slični planinarskim štapovima. Najuočljivija je razlika na kraju štapa: na planinarskom štalu tu je šiljak ili ravna gumena kapica radi boljeg oslonca, a na štalu za nordijsko hodanje i šiljak i gumena kapica na kraju zaobljeni su unatrag radi odgurivanja. Postoje dvije varijante štapova za planinarenje: teleskopski (dužina se može prilagoditi) i fiksni. Fiksni su štapovi stabilniji i čvršći, no teleskopski imaju osim praktičnosti

ALAN ČAPLAR

Vođenje na većoj strmini, uz držanje za nadlakticu

bitnu funkcionalnu karakteristiku. Pri usponu je preporučljivo smanjiti dužinu planinarskog štapa, a prilikom spuštanja preporučljivo ju je povećati. U oba slučaja štapovi služe kao dodatan oslonac, koji uvelike olakšava planinarenje. Meni se štap pokazao neprocjenjivim pomagalom i kao oslonac i kao izvor podataka prilikom planinarenja, osobito pri spuštanju, kad nogom stupamo u nepoznato, u »rupu« nepoznate dubine i dna. Valja naglasiti da štapove treba skraćivati i produžavati na ispravan način kako bi se izbjeglo njihovo uvlačenje prilikom oslanjanja.

Drugi dio bitne planinarske opreme svakako su planinarske cipele, tj. gojzerice. Svima nama s oštećenim vidom dobro je poznato da ne znamo kamo će stati naša noge sve dok ne stanemo te da u ovom slučaju dolazi do punog izražaja stara narodna poslovica da »cipela glavu čuva«. Stabilna, vodonepropusna i kvalitetna gojzerica omogućit će vam da potpuno uživate u planinarenju. Zbog važnosti koju štapovi i gojzerice imaju za sigurno i sretno planinarenje, osobama oštećena vida savjetujem da najprije preispitaju svoje planinarske ciljeve, a potom u skladu s ciljevima i finansijskim mogućnostima nabave potrebnu opremu. Dobro je znati da se određeni popust može dobiti i članstvom u planinarskom društvu. Kao i pri izboru dugoga bijelog štapa, svatko će naći cijenom, izvedbom i kvalitetom prihvatljive štapove i gojzerice.

Naivno toplo...

Ivan Hapač, Sveta Nedelja

»Život je poput luka.
Skidaš jednu ljusku za drugom
i katkada moraš plakati.«

Carl Sandburg

Subota je, a i dalje je toplo. Kolovoz je sada već drugu godinu takav. Znojan i suh. Malo čudno, ali upravo tako. Kamo god kreneš znoj izbjiga iz svih pora i imam osjećaj da tih pora ima i više nego prije. Suh je taj kolovoz toliko da čovjek poželi pronaći neku oazu u toj »vrućoj tavici« zagrebačke ravnice. Već se nekoliko dana nikuda ne krećem i baš danas, ni od koga tjeran, odlučim otići malo na grebene Medvednice i možda tamo pronaći djelić svježine.

Otići ću do slapa Sopota i spustiti se prema Poljanici Bistranskoj. Vrijeme polaska baš nije bilo prilagođeno meteorološkim uvjetima. Krenuo sam oko deset sati ujutro, ali sam pomno razradio plan kako ću svojim prijevozom do Podsuseda, pa tamo naći neki taksi i neka me odveze do kraja ceste kod Ponikava. To sam si mogao priuštiti. Lijepo sam parkirao u Podsusedu i nadobudno očekivao da se odnekud pojavi neki autić sa žutom tablicom na krovu. Naivac. Nisam ni pomislio da je ovo periferija grada i da takstisti nisu baš raspoloženi čekati po ovakvoj vrućini nekoga tko bi se možda povezao prema gradu, i to uz autobuse i željeznicu pod nosom. Pregledao sam i u središtu Podsuseda – možda mi se posreći, ali ubrzo sam se smijao svojoj naivnosti... i napokon autobusom otišao do Gajnica. Kupio sam na kiosku prijevoznu kartu, sjeo na klupicu i »uživao« u toplini podneva. Štapove sam naslonio na klupicu i očekivao svojeg prijevoznika.

Ušao sam u autobus i odmah upitao vozača gdje staje, poništio voznu kartu i nakon pedeset metara, kad je vozilo stalo zbog crvenog svjetla na semaforu, zamolio vozača da me pusti van, jer sam nešto zaboravio. Malo ljutito (potpuno ga razumjem) otvorio je vrata i ja sam se vratio do klupice na autobusnoj stanici. U svojoj zbnjenosti

i znoju lica svoga smješkao sam se jer su štapovi još uvijek bili naslonjeni na klupici. Nije mi se čekalo jedan sat do dolaska sljedećeg autobusa, na vraćanje do svog auta nisam niti pomišljao, i opravdavajući se samo svojom odlukom, odlučio sam ići pješice do Gajnica. Tu sam, na nogostupu Ulice grada Bologne mudro zaključio da imam viška znojnja pora.

Da bi moje zadovoljstvo donijetim odlukama bilo još veće, ubrzo su kraj mene u pravcu grada prošla dva prazna taksija, ali su mi usta bilo toliko suha da im nikakvim zvukom nisam mogao skrenuti pozornost na sebe. Znojan kao da sam već došao na vrh Medvednice, ulovio sam autobus za Borčec i za stotinjak metara skratio svoje tople muke. Tu negdje na sunčanoj cesti prema Ponikvama počeo sam sumnjati u svoju odluku, ali...

Nisam nikome želio dosaditi ovim svojim opisom početka doživljaja s planinarenja, ali kad je meni bilo tako »lijepo i toplo«, preuzmите i vi malo patnje na sebe i suočite se s ponosom.

Nakon traženja hлада na cesti prema Ponikvama stigao sam i do zatvorene šumske ceste, tamo prema Sopotu, i odlučio njome ići prema slapu, a ne stazom preko Golog vrha, jer sam se upravo na njenim rubovima prošle godine nauživao zrelih kupina. Naivac! Negdje na trećini puta ponovno me zablijesnula kvaliteta moje odluke jer je cesta bila svježe poravnavana nekakvim strojem i proširena točno za širinu grmlja – »mojih« kupina. Našao sam tek četiri male suhe kupinice. Moje znojne pore i dalje su odlično surađivale s toplinom sunca. Sreća mi se osmjehnula kada sam kraj ceste ugledao novouređeno vrelo pod Golim vrhom. Valjda samo zato jer to nisam planirao, u njemu je bilo dovoljno vode da utažim žđ i napijam se. Izdubljen trupac i uređen sliv vode bili su čarolija na tom dijelu puta. Veselila me pomisao:

ako tu ima vode, hladovina oko slapa Sopota i svježina njegove vode smanjit će još malo ovaj »topljeni udar«.

Naravno, naravno... znam da i vi znate. Naivac! Od slapa Sopota ostalo je samo slovo »s«, i to malo slovo. Imao sam osjećaj da količina tekućine na vrhu kamene stepenice gdje se potok Vrapčak preljeva (bolje reći slini), ne uspijeva doći do podnožja, već negdje na pola puta nestaje. Vidio sam ja taj slap i u dobrom vremenima, opravdavao sam svoju naivnost, ali me tišina, bez ikakva šuma vode, vraćala u stvarnost. Od slapa je ostalo još samo ime.

Tu između grebena Vrabečke gore i predjela Napoijišta i nije baš bilo previše povjetarca pa sam odlučio krenuti dalje, gore, u visine. Malo sam se vratio pa nastavio šumskom vlakom koja desno kroz Napoijište dolazi pod samu stazu broj 8 Risnjak – Ponikve, ispod vrha Pšeničaka. Polako, da se previše ne preznojim, uspinjao sam se po zapuštenoj vlaki i nakon dvadesetak minuta uvidio da ona baš i ne završava ispod prije spomenute staze, već se, dolazeći grebenom, spaja s njom. Nekako je s usponom i sunce imalo veći učinak, pa teorija o svježini u visini danas nije djelovala. Tako znojan, ma ne, bolje reći mokar, promijenio sam svoj plan puta. Vratit ću se prema Ponikvama, pa tamo prije Jambrišakova vrela skrenuti stazom desno prema Kamenim svatima.

Zaobišao sam stazom greben Bradovec i ubrzo stigao do male nadstrešnice na stazi broj 1 između Kamenih svata i Glavice. Nadstrešnica, prilično zapuštena, s mnogo praznih pivskih boca i sa slomljrenom klupom, nije mi baš pružila ugodno odmorište pa sam nakon nekoliko minuta krenuo prema planinarskom domu na Glavici. Želja da tamo popijem nešto svježe i možda pojedem malo svježeg sira vukla me je sada malo poletnjeg prema zamišljenoj slici. Sada sam, s novim ciljem u mislima, malo žurnije (čudno, a bilo je tako lijepo i toplo) napredovao prema svojim užitcima. Još ovaj silazak, pa ovaj uspon, pa raskrije prema Ponikvama, još samo malo... pa... Odužilo se to »malo više«. Barem je to meni onako jednom tako izgledalo. I evo napokon ceste! Još desetak minuta i... planovi će se početi ostvarivati. Nekoliko ljudi sjedilo je oko praznih stolova. Ubrzo sam uočio natpis na vratima. Ne radimo do... bla... bla... zbog godišnjeg odmora. Preostalo mi je jedino

Ivan Hapac

Ciklame

upotrijebiti svoju rezervu ne prehladne vode iz naprtnjače. Sada sam barem bio siguran da neću prehladiti grlo.

Odmor je dobro došao. Krenuo sam prema Ponikvama s namjerom da se spustim u Gornje Vrapče. Spuštao sam se stazom kraj špilje Podcintarnice između grebena Kolarske gore i Dragulinca prema Ferendolu. Neko veselo društvo sjedilo je pod nadstrešnicom kod izvora Družinca. Riskirajući prehladu napio sam se svježe vode i ubrzo se spustio stazom kraj slapa do ceste. Prolazeći padinom prije spusta video sam autobus na početnoj stanici i veselio se što je mojim toplim mukama kraj. Naivac! Nisam pravo to niti pomislio, a autobus je, držeći se vozognog reda, prošao pokraj mene prije nego što sam stigao do njegova prvog stajališta. Sada već vjerojatno pretpostavljate. Krenuo sam pješice dalje i nakon nekih tridesetak minuta stigao do neke druge autobusne linije, koja me je vratila do mogej auta.

Moj naivan plan puta je završio, moje su mi vlastite noge govorile o svojim zapažanjima, a znoj je osvježen novom vodom imao opet pun zamah. Ipak sam zadovoljan, u smiraj dana, vozeći se autom prema kući, u svoj svojoj naivnosti uživao u još jednom »toplom« danu provedenom u planini.

Samo je nebo iznad nas

Klara Jasna Žagar, Sesvete

Jučer je oblak s mora donio kišu koja je nježnim kapima vlažila žednu velebitsku zemlju. Zemlja je umorna, a dolazi bura. Oblaci su pobegli u zelene daljine i svanulo je sunce. Potom je klonuo dan, sjene su pale u more, a galebovi su zaspali. Svu noć sanjala sam oganj kasnog ljeta u velikoj planini i modro nebo, beskrajno i čisto, puno prozračne ljubavi.

S bijelih planina dopire šapat jutra. Po uvenuloj travi rasuli su se svježi cvjetovi mrzavaca. Čini se da su se oni jedini uspjeli oduprijeti ovogodišnjoj dugotrajnoj žezi i suši. Njihove otrovne cvjetne glavice ružičasto-ljubičaste boje vole sunce, livade i pašnjake. Zapuštene suhozide obrasla je gusta šikara. Niski kravljaci i modri kotrljani izgledaju umorno i žedno. Omamljuje me opojan miris kadulje. Iza prijevoja otvara se Veliki Vaganac, pitoma visoravan okružena stijenama. Staza se blago uspinje, a gromače uz nju svjedoče o tome da ljudi dodavanjem svoga kamena žele ostati

viti trag u planini. U ovom dijelu Velebit baš ničim ne navješćuje da će ubrzo uslijediti težak krš.

Nakon Žlibatoga kuka krajolik se promjenio, a kamen je procvjetao. Preda mnom su se ukazale prelijepе slike vapnenačkih stijena, stvarajući u mojoj mašti kamene mitske oblike uz koje sam mogla sanjariti, biti spokojna, sretna i svoja. Činilo mi se da pejzaž oko mene ima djetinjstvo, boju i dušu. Činilo mi se da njegove staze, oslobođene od utega neispunjениh snova, vode u budućnost. Odsjaj najdubljeg mira krajolika izgleda kao stara slika iz drage bajke. Ono što se u njemu čini najneprolaznije pomalo izmiče vremenu u kojem ga promatram. Oči su mi poprimile boju planine. Postala sam dijete koje osmijehom umiva tek probuđeno jutro jer samo dijete jasno čuje treperenje lišća na granama i siktanje poskoka pod kamenom. Takve je misli i osjećaje pobudila u meni neprolazna ljepota bijelih kukova Bojinca.

Dok nepomično stojim ispod velebitne stijene Bojina kuka, bijelog jedra razapetog na vjetru

KLARA JASNA ŽAGAR

Jagin kuk (dolje) i Bojin kuk u Bojincu

nebeskog mora, u meni se ne odvija nikakva borba. Ne osjećam se malenom u velikoj planini. Ne osjećam strah. Osjećam mir i nevjerljivu lakoću koncentracije bistrog uma. Sve su mi misli usmjerene na gotovo okomitu, vodom poderanu i rijetkim biljem ukrašenu stijenu iznad mene.

U Marijanovim očima vidim nemir. Umirih ga blagim osmijehom. Drugog puta nema. Ili ćemo mi slomiti stijenu ili će ona slomiti nas. Obuzima me jasan osjećaj prijateljstva i prisnosti s planinom. Danas smo jedna duša u tri tijela. Bez toga unutrašnjeg osjećaja uzajamne povezanosti planinu se ne može jasno ni vidjeti, a kamoli doživjeti. Pogledah nebo boje akvamarina i pomislih kako je iskustvo ljubavi prema planini zapravo sažeto iskustvo samoga života. Planino, poći ću s tobom, slijedit ću tvoj korak strpljivo i dugo do samoga vrha! Odlučnom rukom uhvatih stijenu i bez riječi kročih na piramidu snova.¹

Ne znam što me to zbujuje na ovoj stijeni: kasno ljeto, tišina ili ozbiljno lice planine. Pitam

o čemu razmišlja more i zašto šumore zelene masline? Ptica leti preko mora, žuri, ne zaustavlja se. Na dlanovima mi gori plamen, u očima žudnja. Ne zaustavljam se. Iza mene je ostao niz prebrođenih tegoba, a pred mnom se otvorio put sunca i vjetra. Na komadiću Zemlje koji se činio jačim od čovjeka pronašla sam ljepotu nevine bezazlenosti i ljubav koja neće prestati.

Nebo i more iste su boje i tkani su istim svilenim nitima. U daljini bonaca ljlja otoke koji poput kameleona mijenjaju boju od jutarnje bijele do večernje zlatne. Prostrana krška visoravan Veliko Rujno obrasla je travom čiju je zelenu boju dugotrajna suša preobrazila u smeđu. Ljubav prema planini dobila je jasniji smisao preobrativši u meni oduševljenje u ponos. Pjeva u meni kao ptica, ponire u dubinu poput rijeke ponornice. Zahvalnost niže pjesme koje se poput neprimjetnih sjena zavlče u pukotine u stijenama, korijenje stabala i šuštavo srce trave, da bi ostale u njima skrivene sve dok ih ne izbrišu kiše i vjetrovi ne otpušu daleko na morsku pučinu. Uzeh komadić neba u ruke, nježno ga priljubih uza se kao što majka privine dijete na tople grudi i spremih ga duboko, u najtiši dio duše, da me zauvijek sjeća na trenutak kad je samo nebo bilo iznad nas.

¹ Slavko Tomerlin - Tatek, legenda hrvatskog planinarstva i istraživač velebitskoga krša, 1971. označio je kružnu stazu kroz Bojinac, osigurao put na Bojin kuk i u skrovitoj poluspilji napravio sklonište za nuždu. U stijeni Bojina kuka i danas se nalaze Tatekovi klinovi.

Bijela idila na Vran planini

Damir Ivanišević, Split

Brdovitu Bosnu i Hercegovinu najbolje opisuje izreka »Da se Bosna izravna, bila bi velika kao Rusija.« Kao takva, predstavlja nepresušan izvor planinarskih mogućnosti za sve koji su željni dobrog planinarenja.

Put prema Blidinju

Subota je ujutro. Rane vijesti i izjave naših rukometara nakon poraza na europskom prvenstvu uopće ne doživljavamo. Ispred nas je prizor zore kako rudi preko Imotskoga polja. Narančasto nebo u daljini, obrisi bijelih planina i još mrkla noć oko nas.

Nas šestero uputili smo se iz Splita preko Imotskog i Posušja prema Vran planini. Za samo dva sata vožnje dolazimo do Dugog polja, poznatijeg kao Blidinje. Dolina je to koja se smjestila između Čvrsnice na jugoistoku i Vran planine na sjeverozapadu. U njoj se nalazi Blidinjsko jezero i prava je šteta što cijelo područje nije proglašeno nacionalnim parkom, čemu su, čini se, glavni razlog složene političke prilike.

Već smo na granici saznali da nas čeka avantura. Nakon pregleda dokumenata i izjave da idemo planinariti carinik nas upita:

- Dečki, znate li koliko je stupnjeva?
- Ne znamo. Znate li vi možda?
- Minus deset, miiinus deset!
- Ooo, super, to smo čekali.

Posušje se nalazi odmah uz granicu, a do Blidinja, koje je udaljeno oko 20 minuta vožnje, upućuju putokazi.

»Hajdučke vrleti« i HGSS

Na Blidinju se nalazi poznati motel i restoran »Hajdučke vrleti«. Svojim izgledom, ponudom smještaja i domaće hrane po pristupačnim cijenama podsjeća na dobro opremljen planinarski dom. U ranu zoru na dogovorenome mjestu dočekalo nas je u »Hajdučkim vrletima« iznenadenje. Pitali smo se hoće li restoran uopće raditi, no tamo smo zatekli cijelu ekipu splitske stanice HGSS-a predvođenu Stipom Božićem. Od

DAMIR IVANIŠEVIĆ

Na početku puta

poznanika saznajemo da su tu na dvodnevnom zimskom tečaju. »Kako dobro«, komentirali smo, »barem smo tu sigurni.«

Veliki i Mali Vran

Na Vran planini planinarski su zanimljiva dva vrha, Veliki Vran (2074 m) i Mali Vran (2017 m). Markirana staza počinje odmah iza motela. Josip, jedan od planinara iz skupine, peti je put na Vran planini i dobro je poznaje. S ceste pored motela jasno se vidi kuloar omeđen s dva grebena. Na vrhu južnoga grebena nalazi se Mali Vran, a na vrhu drugoga, sjevernoga, Veliki Vran. Vrhovi sa svojim oznakama nisu vidljivi s ceste. Planiramo kružnu turu Vrleti – Mali Vran – Veliki Vran – Vrleti. Doručak, čaj, oblačenje i idemo.

Prvi sat vremena hodamo kroz šumu, putom koji je markiran crvenom trakom vezanom oko stabala. Prvi duži odmor imamo na izlazu iz šume. Po našoj procjeni na bijeloj zaravni ima više od pola metra snijega. Nismo se mogli nadiviti vidiku unatrag. Iznad Čvrsnice je granulo sunce i osvijetlilo pejzaž. Zadivljeni smo ljetopotom krajolika.

Predivni vidici

Na dalnjem se dijelu puta više ne vide markacije jer je sve nisko raslinje i stijene prekrio snijeg. Prema Josipovu iskustvu orijentacija je vrlo jednostavna: valja samo grebenom produžiti do Malog Vrana.

Debeli snježni pokrivač valja priti, što pri usponu na 2000 metara nije nimalo lagan zadatak. Mijenjali smo se na čelu i nakon tri sata konačno došli do našega prvog cilja, Malog Vrana. Predivni vidici pucali su na sve strane, istočno na Čvrsnicu, preko Čvrsnice na Prenj i njegova tri od ukupno dvanaest vrhova viših od 2000 metara, južno na Biokovo i Svetog Juru, jugozapadno na Kamešnicu i Troglav, zapadno na piramidalni Cincar i brojne bijele planine na sjeveru kojima nismo znali ime.

Klekovina i Veliki Vran

Veliki Vran razmjerno je blizu Malog Vrana pa bi nam u proljetnim uvjetima do njega trebalo manje od pola sata. Ali... uvijek postoji ali! Klekovina i debeli snježni pokrivač natjerali su nas na proboj koji je trajao puna dva sata. Bez obzira na težak teren, osmijesi nam nisu silazili s lica. Klekovina je bila prekrivena snijegom, ukrašena ledenim stalaktitima i obasjana suncem. Idilično. Svaka je fotografija izgledala kao razglednica.

Na vrhu!

DAMIR IVANIŠEVIĆ

Duboko u snijegu

Na izlazu iz klekovine došli smo do posljednjeg uspona prema Velikom Vranu. Pet minuta i naš trud je opet bio nagrađen predivnim vidicima.

Za spust po grebenu od Velikog Vrana do »Hajdučkih vrleti« trebalo nam je oko dva sata. S onih pet sati koliko nam je trebalo do najvišeg vrha, cijela se kružna staza zbog snježnih uvjeta pokazala zahtjevnom. Zaslужena kuhana večera i »Kosača«, hercegovačko crno pivo, savršena su kombinacija za kraj jednoga lijepog planinarskog izleta.

DAMIR IVANIŠEVIĆ

Planinarsko koledovanje pod Snježnom gorom

O jednom planinarskom druženju u Beskidima

Mira Matoga, Siepraw kod Krakowa, Poljska*

Ti, dragi planinaru iz lijepe Hrvatske, vjerojatno ne znaš da slikovita Snježnica iznad Konavoskog polja ima svoju manju »sestru« na sjevernom rubu Karpata, za grebenom Tatri, u lancu Beskida, na južnom kraju Poljske, kraju koji je, po hrvatskoj legendi, Bijela Hrvatska.

Davna je uzrečica »Tatre su gotika, a Beskidi su barok«. Jer, kamo god pogledaš, pružaju se u mekanim, valovitim crtama. Uistinu, tako izgleda kad gledamo zapadni dio Beskida, primjerice Šleski ili Živječki Beskid.

Ali, postoji jedan netipičan djelić Beskida u kojem se gotovo svaka gora diže pojedinačno, odvojena od ostalih dubokim dolinama i povezana snažno urezanim prijevojima. To je sasvim drukčiji krajolik; umjesto hrptova i lanaca vidimo pojedine strme humke.

Nezaboravan je vidik kad su doline poplavljene maglom iznad koje izbijaju pojedini vrhovi poput otočića izbočenih iz Jadrana (to nije samo moj dojam!). Upravo je zato taj dio Beskida dobio ime »Otočni Beskid« (polj. »Beskid Wyspowy«).

Beskidski se »otoci« zapravo ne ističu visinom. No, unatoč ne baš velikoj nadmorskoj visini (najviša je Mogielica – 1170 m) čine se veličanstvenima. Razlog tomu velike su visinske razlike na razmijerno malom prostoru. Neke od gora uzdižu se i 600 metara iznad rječica u svom podnožju. To pridonosi slikovitosti beskidskih »otoka«.

Upravo u tom slikovitom dijelu Beskida nalazi se manja »sestra« hrvatske Snježnice – poljska Śnieżnica (1006 m), koja je, kao i njena hrvatska sestra, dobila svoje ime po dugom zadržavanju snijega. Snježno obilježe gore potvrđuju i njezini nadimci: Snježna gora... Snježni otok... Kada najblizi susjadi Śnieżnice dobiju proljetni izgled, na sjevernoj strani gore, u udubljenjima ispod najvišeg vrhunca (a ima ih tri gotovo iste visine), često se do svibnja zadržavaju velike krpe snježnog plasta, vidljive s udaljenosti od nekoliko desetaka kilometara.

Ali to nije jedina znamenitost Śnieżnice, dragi planinaru iz Hrvatske. Zbog same sličnosti imena ne bih Te pozivala na lutanje oko jedne šumovite gore u našim Beskidima. Naravno da te vodim na Śnieżnicu zbog drugih razloga, prvenstveno zbog izuzetnog mjesta na njezinu jugozapadnoj padini. Ovdje, na poljani usred šume bukve i jele (s primjesom smreke) nalazi se Rekolekcijsko-rekreacijski centar, koji je istodobno i simpatičan planinarski dom.

Važna (a možda i najvažnija) točka toga rekolekcijsko-planinarskoga kompleksa jest crkvica posvećena Mariji Snježnoj, zaštitnici Śnieżnice i njezinog okružja. Slika Marije Snježne u crkvici kopija je slike iz glasovite Bazilike Santa Maria Maggiore u Rimu. Da te podsjetim na legendu o nastanku bazilike, dragi prijatelju! Ona je izgrađena, po molbi Majke Božje, na

* Autorica članka je Poljakinja, zaljubljenica u planine i hrvatsku kulturu. Godine 2009. magistrirala je kroatistiku temom »Planine u hrvatskoj kulturi« (vidi »Hrvatski planinar« br. 10, 2009., str. 330.), a u okviru svoga planinarskog djelovanja u Poljskoj nizom akcija promovira hrvatsku kulturu i planinarstvo. Članak je napisala na hrvatskom jeziku, a za »Hrvatski planinar« uredio ga je Krinoslav Milas.

Vidik sa Sniežne gore u Poljskoj

mjestu gdje je u Rimu usred ljeta pao snijeg. Tako je i kopija koju je crkvici dario papa Ivan Pavao II. pronašla najbolje mjesto – Šniežnicu. O ugodaju kojim odiše to mjesto najbolje svjedoči tekst na ploči obješenoj kod vrata crkvice. Evo ulomka:

»Ovdje, na poljani usred šume, od pamтивјека су горштаци-пастри одавали чест Богу и vezali svoje poslove прстаром himnom, којом Господина обољава сва гурска природа (...) Dragi planinaru! Kad se помолиš на овоме мјесту, када с поштovanjem користиш све што те овдје окруžује, подржаваш даљње уређивање и улјепшавање овог мјеста, помажеш у развоју великога Божјег дјела у планини. (...) Bog je odabrao оvo mjesto za svoj stan, za pravu obnovu čovjeka.«

Taj je tekst svojim gostima uputio dušobrižnik i istodobno čuvar тога мјesta vlč. Jan Zajac, planinar s искуством, међу planinariма познат по nadimku »шумски капелан«.

Raznoliko је njegово služenje овом slikovитом мјесту на Šniežnici. Оsim

svećeničkih i dušobrižničkih обвеza, често га се може видjetи у бројним гospодарским radovima. Naravno, у управљању Rekolekcijsko-rekreacijskim kompleksom помаже му тим од неколико оданих осoba. Poslova је mnogo, jer центар на Šniežnici посјећују многи, чак и гости из Хрватске. Шумски капелан склон је Хрватима и на Šniežnici pozива многе знанце из лијепе Хрватске, не само свећенике. Тако се хrvatski jezik може чuti у različita doba godine. Понекад су то дјељи гласови, primjerice дјече из некога hrvatskog folklornog zбора. Prije неколико sam godina видјела i malenu hrvatsku zastavu u prozoru dvorane. Pokazalo се da sam, каква јета, доšla upravo poslije odlaska gostiju iz Hrvatske.

Posebno је raspoloženje на Šniežnici u novogodišnjem razdoblju. Ово је jedно од мјеста где се туристи и planinari okupljaju да bi dočekали Novu godinu. Dok се planinari rado okupljaju на svečаном misnom slavlju u ponoc na vrhu Šniežnice, туристи-хodočasnici odabiru misno slavlje u crkvici

Posjet KUD-a »Mijat Stojanović« iz Babine Grede planinarsko-rekolekcijskom domu ispod Sniežnice 2011.

u 23 sata. Nakon toga slijedi veselo druženje uz blagdanske poslastice, novogodišnje čestitke i pjevanje božićnih pjesama, a ponekad i uz plesove. Neki odabiru i noćne šetnje u bližoj okolini. Različite su ljudske potrebe i razni vidovi duhovne obnove. O tome najbolje svjedoče rečenice koje gosti upisuju u spomen-knjigu.

Ove sam godine i ja imala priliku podijeliti božićno-novogodišnju radost, iako nekoliko dana poslije. S prijateljima iz planinarskih društava u Myślenicama i Dobczycama (gradići južno od Krakova, na granici pobrda i Beskida) krenuli smo na »koledovanje«, na veselo druženje uz pjevanje božićnih pjesama. U Poljskoj koledarski posjeti i čestitke u čast Isusova rođenja traju do kraja božićnog liturgijskog razdoblja, dakle gotovo do polovine siječnja, a u nekim, posebno u gorskim dijelovima Poljske, poprimaju šaljive oblike. Možda je to utjecaj karnevalskih običaja.

Naš se planinarsko-koledarski susret održao uz pravo zimsko vrijeme. Planinari iz Dobczyca prilazili su od donje postaje žičare koja se nalazi tik iznad željezničke stanice u Velikoj Kasini (Kasina Wielka). Naš myslenički tim izabrao je za ishodište prijevoj Gruszowiec (visina 660 m) na pola

puta od gradića Mszana Dolna i gradića Limanowa. To je najkraći i najpovoljniji prilaz, posebno zimi.

Doputovali smo malim autobusom u podne i počeli polagano pješačiti uz sivo oblakačno nebo. Na žalost, ovoga puta nismo mogli uživati u vidicima koji se šire s prijevoja tijekom vedrih sunčanih dana. Vidjeli smo samo kuće ispod prijevoja i ne baš sjajnu bjelinu šumovitih kosa Šniežnice i susjednog Ćwilina. Prošli smo posljednje kuće najvišeg zaseoka Veliike Kasine, a zatim nastavili mozaikom pašnjaka i šumaraka. Mnogo snijega, ali je put bio ugažen. Na mjestu gdje put ulazi u šumu, na proplanku idealnom za odmor i razgled, vidimo stol i klupe, sada zatrpane jastucima snijega. Svojom slikovitošću nadoknađuju nedostatak prostranih vidika koje bismo imali uz vedar zimski dan. Zato usput promatramo čudesa koja je načinio snijeg. Smreka prignuta pod snježnim teretom podsjeća na sijedu staricu opterećenu prevelikim tovarom i dugim godinama teškoga gorštačkog života. A ona zbijena skupina malenih bijelih smrekova, nije li to skupina patuljaka koji se prikradaju!?

Ulazimo u šumu. Otkad se stanovnici ovog dijela Beskida više ne bave stočarstvom, nestali su prostrani pašnjaci i livade s kojih su se pružali vidici na sve strane. Šume je sve više. Tek je na vrhu Šniežnice ostala mala čistina. Ostalo je i nekoliko manjih proplanaka sve više okruženih šumom i bez atraktivnih vidika.

Stižemo do najstrmije dionice prilaza. Žut trokut s križićem znači da je naš put i dionica »Papinske staze«. Oznake su postavljene kao spomen na planinarenje Karola Wojtyłe, budućeg Pape Ivana Pavla II., sa studentima u vrijeme dok je bio studentski dušobrižnik (mladi mu dadoše nadimak »Ujak«). Mimoilazimo i jedinstven putokaz – krajputaš, malo rezbarsko remek-djelo.

Još desetak minuta i dolazimo do male čistine s drukčijim krajputašem i račvanjem markacija. Ostavljamo plavu markaciju koja vodi na vrh Šniežnice. Put

zameten snijegom, vidljiv je samo trag od skija. Netko je pokušao uspeti se na vrh... možda je prije nas protrcala Justyna Kowalczyk – kraljica skijaške trke? Lako moguće, Justyna živi baš u Velikoj Kasini, selu ispod Śnieżnice. U nedavnom je razgovoru s novinarima rekla kako je skijaški prilaz na vrh Śnieżnice dobar način za održanje tjelesne kondicije tijekom božićnih odmora. Nastavljamo zelenom markacijom. Naš se šumski put lagano spušta nizbrdo, kroz gustu smrekovu šumu.

Odjednom se iza zavoja pokazuju krovovi Rekolekcijsko-rekreacijskog kompleksa. Polako se približavamo originalnim vratima s natpisom »Sursum corda«. Unositi srca gore... pa to i jeste namjena ne samo ovoga slikovitog utočišta, već i svih planina. I tako od pamтивjeka.

Dim što se diže iz dimnjaka poziva nas da se raskomotimo u toploj dvorani uz čašu vrućeg čaja. No valja se prvo pokloniti i pomoliti u crkvi Snježne Kraljice. Unutrašnjost crkvice pravi je dokaz gorštačke tesarske i rezbarske umjetnosti. Cijela je zgrada tipična gorštačka crkvica, kompozicija domaćega kamena i drva, slično kao i originalna vrata cijelog kompleksa. Crkvicu i vrata izgradili su gorštaci iz Bachledówke kod Zakopana.

Vrijeme je da konačno uđemo u glavnu zgradu kompleksa, s recepcijom i prostranom blagovaonicom. Vidimo manje skupine mlađih i »šumskog kapelana« kako im pri povijeda o markacijama prema Śnieżnici i o ideji »Papinske markacije«. Dočekuje nas i nasmijano lice šefice kuhinje, gospođe Grażyne, stručnjakinje za zdravu hranu. Valjda neće danas odviše kritički gledati na poslastice što smo ih donijeli u naprtnjačama.

Naš »šumski kapelan« više nije zauzet pa počinjemo prijateljski razgovor. Pohvalio je ideju našeg okupljanja i obećao da će se večeras pridružiti našem planinarskom koledovanju. A evo i naših prijatelja iz Dobczyca! Ulaze nasmijani pjevajući ulomak najpopularnije božićne pjesme. Dok je u našem timu prevladavala sklonost

mašti i razmišljanju, njih je očito pratilo šaljivo raspoloženje. I mi prihvaćamo raspoloženje naših prijatelja.

Nakon odmora, okrjepe i razmjene planinarskih novosti, odlučili smo ostatak ovoga kratkog siječanskog dana provesti u šetnji oko kompleksa. Provjerili smo prilaz vrhu, provjerili uvjete na skijalištu, prošetali stazama križnog puta usput se diveći snježnim čipkama na bukovim grančicama... i stigla je večer. Počeo je padati snijeg. Kao da se kraljica zima poželjela pridružiti našem okupljanju na Śnieżnici.

Vrativši se u kuću, s kapelanom sam započela razgovor o ljepotama gorske Hrvatske. Kapelan me upitao jesam li upoznala Krasno na Velebitu. Priznala sam da dosad nisam planinarila u Hrvatskoj, iako sam vrlo zainteresirana i polako planiram putovanje u hrvatske planine. Kapelan glasno razmišlja: »Kakvu draž ima ta Hrvatska... svatko tko je u nju zalutao poželi da se tamo vrati i bolje upozna ljudi, kulturu... »Dragi planinaru iz Hrvatske, prenosim ti ove njegove riječi zajedno s našim tradicionalnim koledarskim pozdravima: »Za sreću, za zdravlje, na to novo vrijeme!«

Ubrzo su iz tople blagovaonice odjevali naši ne baš umjetnički, ali snažni i veseli glasovi. Šire se u sve zasnježene zakutke Śnieżnice božićne pjesme i popijevke, koledi kako ih nazivaju Poljaci. Prisjećamo se i ponekih originalnih gorštačkih koleda koje Isusovo rođenje smještaju ovdje u planinu, u siromašnu pastirsku kolibu. Na kraju, evo i ulomka jedne od tih pjesama. Vjerujem da je to sasvim dobar završetak članka o planinarskom božićnom veselju:

Sretno da si se Kriste u planini rodio,
Budeš sure hlače i klobučić nosio.
A kad ćeš narasti, naš maleni Kriste,
Pokazat ćemo Ti lijepo runoliste.

Srdačni pozdravi od obožavateljice planina i Hrvatske!

info

VRH

Miletnjak (Šćirovac), 1619 m

Šćirovac ili Miletnjak je istaknuti vrh na sjevernom dijelu Biokova. Zbog velike udaljenosti od prometnica i visine to je jedan od najteže dostupnih planinskih vrhova u Hrvatskoj i jedna od najteže dostupnih kontrolnih točaka Hrvatske planinarske obilaznice. To je glomazan vrh strmih strana na sjeverozapadnom dijelu biokovskog masiva. Češće se koristi naziv Miletnjak, no na nekim kartama vrh je označen imenom Miletnjak.

Koordinate: N 43° 22' 51.3"

E 16° 58' 31.4"

Žig: Na vrhu je metalni žig i oznaka KT 17 Biokovske planinarske staze

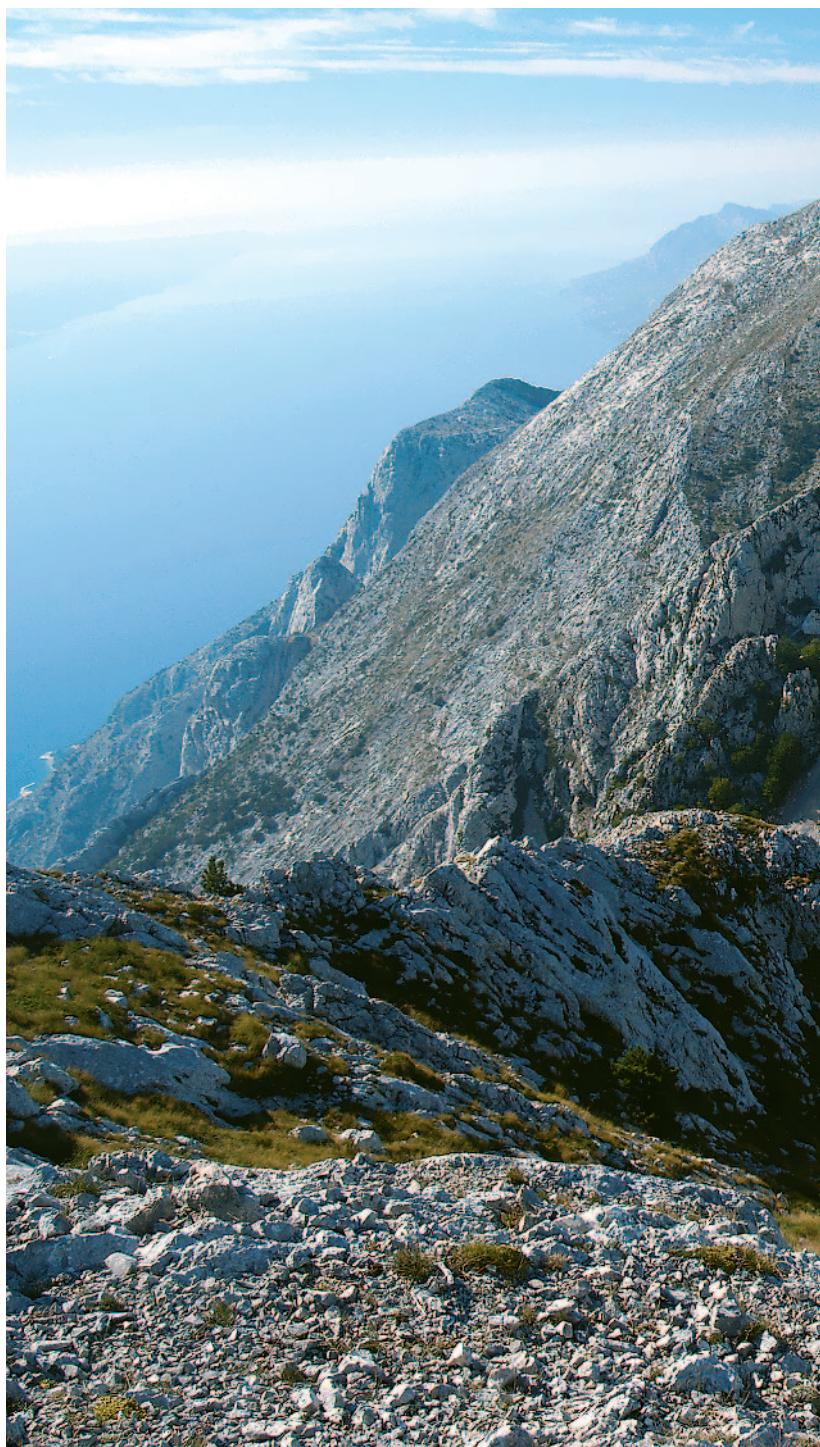
Prilazi: Bartulovići (Gornja Brela) – špilja Pozjata – Šćirovac **4 h**
Pl. kuća na Lokvi – Motika – Sv. Ilija – Šćirovac (grebenski put) **4.30 h**

Bast – lokva Mijači – Šćirovac **3.30 h**

Svi su prilazi na Šćirovac dugački i naporni, što ovaj vrh čini najteže dostupnim vrhom Hrvatske planinarske obilaznice. Može mu se pristupiti s tri strane. Najlakši, ali i najdulji prilaz je put od planinarske kuće »Slobodan Ravlić« na Lokvi preko vrha Sv. Ilijе (1642 m). S te je strane 4.30 h hoda. Taj grebenski prilaz iznimno je atraktivан, a usput se prelazi i preko vrha Sv. Ilijе koji je također KT HPO-a. Najzahtjevniji je uspon iz Basta jer je vrlo strm.

Zemljovidi: Biokovo (HGSS) i Biokovo 32 (Smand)

KT obilaznica: HPO i Biokovska planinarska staza (BPS)

U svakom broju predstavljamo planinarske kuće, obilaznice, vrhove Hrvatske planinarske obilaznice, zanimljive internetske stranice i poneku zanimljivost iz prošlosti

ALAN ČAPLAR

Belečki planinarski put

Tip obilaznice: vezna kružna

Godina osnivanja: 2004.

Minimalno vrijeme obilaska: 8 h

Kontrolne točke:

Belec, Mindžalovec, Židovina, Ivanščica (vrh), Hanjžica, Belige, Babin zub, Belecgrad, Osinec, planinarska kuća Belecgrad

Uvjet za priznanje:

Obilazak svih kontrolnih točaka

Upravlja: HPD

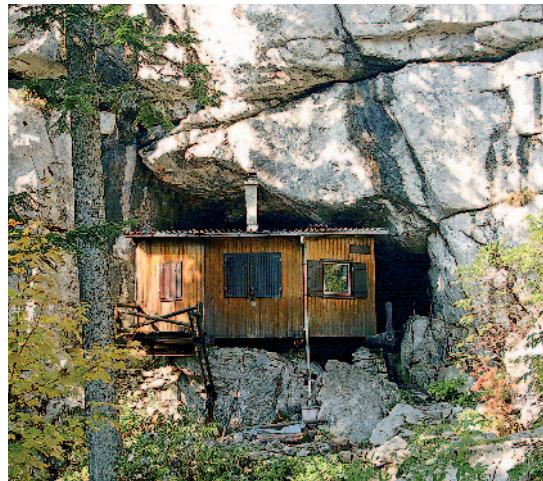
»Belecgrad«, Belec

Informacije: Stjepan Hanžek, 091/79-41-399

Belečki planinarski put ustanovilo je HPD »Belecgrad« iz Belca. To je kružna planinarska obilaznica s 10 kontrolnih točaka, koja se može obići za 8 sati planinarskog hoda - u obliku jednodnevног izleta. Belečki planinarski put omogućuje zainteresiranim da lako upoznaju glavne zanimljivosti belečkoga kraja i južnog dijela Ivanščice. Na putu ima mnogo lijepog i zaštićenog cvijeća, zbog čega ga je najljepše obilaziti u proljeće, no obilazak je zanimljiv u svako doba godine.

Belečki planinarski put otvoren je 17. listopada 2004. kao jedna od prvih akcija mlađog planinarskog društva iz Belca. Društvu je u nekoliko godina podiglo lijepu planinarsku kuću, uredilo putove i zainteresiralo mještane za planinarstvo, a 2008. na Belecgradu su održani vrlo uspješni Dani hrvatskih planinara.

Dnevnik BPP-a može se nabaviti u crkvi Majke Božje Snježne u Belcu i u planinarskoj kući »Belecgrad«. Početna točka, crkva u Belcu, nadeleko je poznata kao jedan od najljepših baroknih spomenika u Hrvatskoj. Put završava u planinarskoj kući »Belecgrad« gdje se može ovjeriti dnevnik i dobiti numerirana značka obilaznice.

PLANINARSKA KUĆA

Ratkovo sklonište (1174 m)

Planinarsko sklonište Ratkovo sklonište po svojoj slikovitosti jedan je od najoriginalijih planinarskih objekata u Hrvatskoj. To je drvena brvnara smještena u polušpilju ispod okomite stijene Šerpas koja je nadvišuje kao prirodni krov. Voda se skuplja u cisterni uz sklonište. Brigu o njemu vodi PDS Velebit iz Zagreba, koji ga je nazvao po svojem članu, alpinistu Ratku Čapeku koji je poginuo u Alpama. Sklonište je idealno ishodište za izlete po Samarskim stijenama i važna točka na trasi Kapelskog planinarskog puta.

INFO

Otvoreno: stalno

Opskrbljeno: neopskrbljeno

Mesta za noćenje: 12

Upravlja: PDS Velebit, Zagreb

Informacije: PDS Velebit (uto., sri. i čet. od 20 do 22 h) 01/48 51 670

Prilaz vozilom: nema prilazne

ceste, najbliža mak. cesta je

Begova staza od Tuka i Mrkoplja prema Jasenknu (od 13. kilometra 40' do skloništa)

Zidine staroga Belecgrada (Ivanščica)

WEB - STRANICA

www.pd-dubovac.hr

PD »Dubovac« u Karlovcu ističe se širokim spektrom dobro organiziranih aktivnosti. Iduće godine to društvo bit će domaćin Dana hrvatskih planinara kod planinarske kuće »Vodice« u Žumberku. Bogata aktivnost dobro je popraćena na webu društva. Za dizajn weba iskorišten je pažljivo odabrani predložak nalik na portal, tako da su stranice vizualno pregledne. Web sadrži izvješća o planinarskim, ali i o speleološkim i alpinističkim aktivnostima članova društva, te informacije o planinarskim kućama i obilaznicama o kojima skrbi PD »Dubovac«.

www.pd-dubovac.hr

IZ PLANINARSKE PROŠLOSTI

Alpine Club u Londonu – prva planinarska udruga u svijetu

U londonskom Ashley's hotelu sastalo se 22. prosinca 1857. jedanaestero engleskih alpinista i osnovalo prvo planinarsko društvo na svijetu – Alpine Club. Na sastanku 19. siječnja 1858. pripremljen je pravilnik, koji je usvojen 3. veljače. Prvi predsjednik bio je John Ball, potpredsjednik E. S. Kennedy i tajnik Hinchcliffe. Klub i danas postoji, a svijetu je poznat po svom glasilu Alpine Journal, koji, također, i danas izlazi. Uvjeti za učlanjivanje bili su naoko blagi: preporka dvojice članova, nekoliko sezona u Alpama ili drugom visokom gorju s »najmanje 20 dobrih

Osnivači Alpine Cluba u Londonu

vrhova« i, naravno, da budu Britanci. Budući da Engleska nema visokih planina – kandidati su morali putovati u Alpe, što je u tadašnjim prilikama bilo slično, ako ne i teže, nekoj današnjoj himalajskoj ekspediciji. Na pitanje zašto su prvi u svijetu bili baš Englezi koji ni nemaju pravih planina, odgovor je vjerojatno u dvjema njihovim značajkama: avanturizmu i osvajačkom duhu usmjerenom na »ostatak svijeta«. Sedamnaest godina poslije njih osnovali su svoje društvo i Hrvati, ali s plemenitijom svrhom, radi istraživanja gorovitih dijelova svoje vlastite domovine.

prof. dr. Željko Poljak

Ulica Henrietta Street u londonskom Covent Gardenu gdje je u Ashley's hotelu osnovan Alpine Club

Vremeplov

3. 12. 2007. u australskim Blue Mountains, B. Čujić i I. Matković penjanjem prvenstvenog smjera (6b+) završavaju projekt Velike stijene svijeta (na svim kontinentima)

4. 12. 1925. u Splitu osnovana HPD-ova podružnica »Mosor«

6. 12. 2009. Hrvatska ženska ekspedicija »Mt. Everest 2009« u Hrvatskom narodnom kazalištu prima priznanje »Ponos Hrvatske«, a na istom mjestu dva tjedna poslije HOO ekspediciju proglašava najvećim sportskim poduhvatom u toj godini.

7. 12. 1972. Reinhold Messner posjetio Dom HPS-a u Zagrebu

22. 12. 1877. zagrebačko gradsко poglavarstvo prepustilo HPD-u Gradsku kuću na Sljemenu, čime ona postaje prva planinarska kuća u Hrvatskoj

23. 12. 2007. na tradicionalnoj i najprestižnijoj anketi koju organiziraju »Sportske novosti«, članice ekspedicija Cho Oyu proglašene najboljom ženskom športskom ekipom u 2007. godini

Kozjak i ja

Umjesto nekrologa*

MIROSLAV ALFIREVIĆ

Rođen sam 6. svibnja 1930. u Kaštel Sućurcu. Kao učenici splitske gimnazije družili smo se s kolegama iz Splita koji su bili članovi Planinarskog društva »Mosor«. Katkad smo obilazili Mosor i Kozjak, što nas je potaknulo na pokretanje planinarstva u Kaštel Sućurcu. Radi osnivanja društva angažirali smo starije ljude koji su nam rado pomogli. Inicijativnu jezgru od sedmoro ljudi tada su sačinjavali: Miroslav Alfirević, Pero Alfirević, Bruno Bakotić, Nikola Jerkunica, Roko Jerkunica, Anton Kovač i Ivo Sokol. Za osnatak društva bilo je potrebno najmanje 50 članova, inače smo mogli biti samo sekacija nekog planinarskog društva. U razgovoru sa starijim članovima PD-a »Mosor«, Špirom Sinovićem, Antonom Margetićem, Đekom Bračićem i Zvonkom Kovačem, dobili smo savjet da pokušamo okupiti dovoljan broj članova kako bismo ipak osnovali društvo.

Nekolicina nas, pretežito učenika, počeli smo upisivati mještane. U početku smo uspjeli prikupiti 66 članova, i to: 29 učenika, 23 radnika, 9 službenika, 3 domaćice i 2 zemljoradnika. Društvo smo službeno osnovali 29. travnja 1949. Na osnivačkoj sjednici izabrali smo za predsjednika Brunu Bakotića jer smo smatrali da je kao službenik najpogodnija osoba za obavljanje administrativnih poslova u društvu. Mi mladi nismo mogli obnašati važnije funkcije zbog školskih obveza, ali naša pomoć je uvijek bila na raspolaganju.

Tako sam i ja obnašao razne dužnosti u HPD-u »Kozjak«. Godine 1949. bio sam referent za propagandu, 1950. zamjenik tajnika, 1951. referent za izlete, 1952. odlazim na odsluženje vojnog roka da bih potom od 1953. do 1956. bio tajnik društva. Tada postajem referent za speleologiju pa sam formirao i speleološku sekciju. Sa članovima sekcije spuštao sam se u jame na Kozjaku. Godine 1957. ponovno sam tajnik, 1958. potpredsjednik, a od 1960. do 1965. ponovno tajnik »Kozjaka«. Godine 1966. referent sam gospodarske sekcije, a od 1967. do 1970. predsjednik društva. Bio sam šest godina predsjednik Planinarskog odbora Općine Split, oko tri godine tehnički rukovoditelj u Savjetu planinara Dalmacije, punih sedam godina predsjednik Nadzornog odbora i član Izvršnog odbora, a uz to i član Izvršnog odbora Planinarskog saveza Hrvatske. Završio sam fotoamaterski tečaj i organizirao fotografsku sekciju u društvu.

Godine 1954. završio sam tečaj za planinarskog vodiča, a zatim i tečaj Gorske službe spašavanja. Kao član Izvršnog odbora Planinarskog saveza Hrvatske pomagao sam u radu Planinarskom društvu PTT »Marjan«, osobito u organiziranju planinarskih izleta, a bio sam zadužen i za pomoć pri organiziranju PD-a »Dinara« iz Knina. Dvaput sam sudjelovao na maršu Tragom Prvog splitskog partizanskog odreda, a 1961. na maršu od Kaštel Sućurca do Titovog

Užica koji je trajao 15 dana i na kojem smo prešli oko 630 kilometara. Više sam puta sudjelovao u prenošenju planinarske štafete diljem Dalmacije. Posljednji sam je put 1963. na vrhu Ličke Plješvice predao planinarima Bosne i Hercegovine, a potom smo se spustili s druge strane u Bihać.

Mnogo vremena proveo sam na izgradnji Planinarskog doma Putalj. Tone i tone materijala prenijeli smo na vlastitim leđima jer u početku nije bilo nikakve ceste. S izgradnjom doma počeli smo raspravljati o dovođenju električne energije. S kolegom Ivom Sokolom počeli smo s pripremama i nabavkom elektromaterijala, a posebno nam je bilo teško prenošenje električnih stupova, osobito betonskih, jer nije bilo nikakve staze.

Mnogi nisu mogli shvatiti naš rad ni kako smo u tako kratkom roku toliko mnogo postigli i bili jedino društvo u Jugoslaviji koje je dvaput odlikованo zlatnom značkom.

Markirao sam mnogo staza po Mosoru i Kozjaku, najdulju od Klisa preko Markezine grede do vrha Kozjaka i našega doma. Mnogo sam puta sudjelovao u radnim akcijama na uređenju planinarskog doma na Mosoru te pošumljavanju Kozjaka. Izradio sam idejnu skicu za našu značku, kao i značke planinarskih društava »Mosor« i »Dubrovnik«. Naša značka proglašena je jednom od najlepših u državi.

* Autor je bio istaknut član HPD-a »Kozjak« u Kaštel Sućurcu od njegova osnutka do svoje smrti 8. lipnja ove godine. Umjesto uobičajenog nekrologa, ovaj put, iznimno, dajemo riječ samom pokojniku, koji je 2009. u spomen-knjizi svoga društva objavio članak pod naslovom »Kozjak i ja«. To je zapravo njegova neznatno skraćena autobiografija, koja je na neki način i povijest »Kozjaka«. Dodat ćemo još samo to da je Alfirević stekao najviša planinarska priznanja: Brončanu, Srebrnu i Zlatnu značku HPS-a, Plaketu HPS-a i Plaketu HPD-a »Kozjak«.

prof. dr. Željko Poljak

prof. dr. sc. Inga Črepinko (1923. – 2012.)

Inga Črepinko, po zvanju liječnica, posvetila se znanstvenom radu te postala osnivačica i višegodišnja voditeljica kliničke citološke djelatnosti u Hrvatskoj. Od 1965. do 1982. bila je voditeljica laboratorija za citologiju i hematologiju Klinike za unutarnje bolesti »Merkur« (tada dr. »Ozren Novosel«), a od 1981. do 1991. savjetnica u Zavodu za nuklearnu medicinu Kliničkoga bolničkog centra Zagreb. Od 1981. bila je i profesorica Medicinskog fakulteta u Zagrebu. O njezinu radu i osobnosti najizrazitije govore riječi koje su objelodanili članovi Hrvatskog društva za kliničku citologiju u povodu njezine smrti: »Sadašnje i buduće generacije svjedočit će o Vašoj neprolaznosti jer su Vaše ideje bile izvan vremena u kojem ste živjeli i radili, a koje su Vas vinule u sam vrh hrvatske i svjetske citologije.«

Inga Črepinko stekla je ugled i priznanja i izvan naše zemlje. Godine 1973. postala je redovita članica američke Međunarodne akademije za citologiju. Sudjelovala je s referatima i predavanjima i na inozemnim simpozijima. No uza sva ta priznanja ostala je skromna, samozatajna i blaga, uvijek spremna da pomogne liječničkim i prijateljskim savjetom. Usporedo s liječničkim obvezama pratila je sva značajnija događanja u hrvatskoj kulturi i umjetnosti. Godine 1982. učlanila se u HPD »Zagreb-Maticu«, Grupu »Goranin«, otkad se, sve do kraja života, svim svojim žarom posvetila i planinarenju. Tijekom triju desetljeća obišla je s Grupom »Goranin« mnoge planine bivše Jugoslavije, od Durmitora do Vršića, a sudjelovala je i na inozemnim izletima u austrijske Alpe, Visoke Tatre i Dolomite. Povrh toga sudjelovala je i na redovitim izletima Grupe »Goranin«, nedjeljom na Medvednici ili u Samoborskom gorju. Unatoč poznoj dobi bila je s nama još nedavno, u lipnju, na Slanom Dolu kraj Samobora i u »Grafičaru« na Sljemeđenu. Na planinarenju je nebrojeno puta pomogla kad se ukazala potreba. Sjetimo se samo nesretnog pada našega tadašnjeg pročelnika Eugena Kumičića na izletu Grupe »Goranin« na Durmitor, kad mu je Inga smjesta priskočila u pomoći i obradila ranu na glavi. Uvijek je na izlete nosila pribor za hitnu pomoć. Ne sluteći kraj, planirala je da će nagodinu, povodom svoga devedesetog rođendana, proslaviti tri desetljeća članstva u »Zagreb-Matici«, i to s članovima Grupe »Goranin« u vrtu svoje kuće. Živjela je do kraja ispunjena planovima, idejama i nadama. Svojom blagom naravi i srdačnošću osvojila je sve nas te će nam ostati u trajnoj uspomeni i sjećanju na zajedničke doživljaje, prijateljevanja i radošti. Nek joj je slava! Počivala u miru.

prof. Ivona Ajanović-Malinar

Ivica Kramarić (1950. – 2012.)

Nakon kratke i teške bolesti preminuo je iznimno drag čovjek, suprug, otac i istaknuti slavonski planinar Ivica Kramarić. Rođen je u Orahovici i od mlađih je dana bio zaljubljen u Krndiju i hrvatska gorja. Bio je član PD-a »Orahovica«, PD-a »Krndija« i Sekcije sv. Bernarda. S užitkom je odlazio na Velebit, na kojem je pronalazio mir i užitak gledajući i obilazeći brojne vrhove. U svom planinarskom stažu bio je pouzdan član Stanice vodiča Slavonije, HGSS-a Orahovica i markacist. Obišao je sva hrvatska gorja, a nisu mu ostala nepoznata ni gorja susjednih i obližnjih zemalja: Slovenije, Austrije, Mađarske, Rumunjske, Bugarske, Grčke, Albanije, Kosova, Crne Gore, Makedonije, BiH, Italije i Francuske. Putovanja je trajno ovjekovječio svojim živopisnim dijafilmovima u kojima je ne samo uživao nego i otkrivao ljepotu planinarenja svojim suradnicima i suputnicima. Neka ti je vječna slava i hvala, dragi prijatelju!

Nikola Matasić

Licenciranje planinarskih vodiča

Komisija za vodiče HPS-a predložila je, a Izvršni odbor HPS-a je u rujnu ove godine i usvojio »Postupak licenciranja planinarskih vodiča«. Iako taj Postupak ponajprije zanima vodiče, bit će koristan i drugim udrugama članicama HPS-a, a i planinarima koji sudjeluju na organiziranim izletima i turama, jer je razumljiva želja svakog planinara da ga u planine vodi zajamčeno osposobljen i ovlašten planinarski vodič. Zato osnovna pojašnjenja o postupku licenciranja ukratko predstavljamo u »Hrvatskom planinaru«, a Komisija za vodiče HPS-a spremna je pružiti dodatna pojašnjenja i pomoći u svakom pogledu. Pitanja se mogu uputiti na e-mail vodici@plsavez.hr ili na adresu neke stanice planinarskih vodiča, koje postoje u većim planinarskim sredinama.

Licenca vodiča, tj. ovlaštenje (pravo) za samostalno vođenje planinara na terenima i u uvjetima obuhvaćenim standardom osposobljenosti, traje tri kalendar-ske godine (dosad su se vodičke iskaznice ovjeravale i vrijedile jednu godinu), a izdaje ju i u vodičkoj iskaznici ovjerava Komisija za vodiče HPS-a. Jedan je od glavnih ciljeva sustava licenciranja prikupljanje podataka o aktivnim vodičima i potpora planinarima koji djeluju kao vodiči u planinarskim udrugama učlanjenima u HPS. Donošenjem Postupka u rujnu ove godine licenciranje je podrobnije razrađeno i uskladeno s drugim aktima koji reguliraju vodičku djelatnost u HPS-u (s Pravilnikom Komisije za vodiče, Programom školovanja u Vodičkoj službi HPS-a i dr.).

Planinar nakon školovanja za vodiča i ispita kojim pokazuje svoju osposobljenost stjeće naziv vodiča HPS-a i prvu licencu, koja vrijedi tri godine. Za produljenje licence postoje minimalni uvjeti, koje aktivnim vodičima nije teško ispuniti; oni potiču vodiče na aktivno djelovanje u matičnoj udruzi, ali i na usavršavanje, proširivanje znanja i razmjenu iskustava s drugim vodičima. Na primjer, razumljivo je da oni planinari koji vode po zahtjevnijim terenima trebaju češće obnavljati svoja znanja i vještine, a jedan je od uvjeta, koji vrijedi za sve vodiče, povremeno obnavljanje znanja i vještina i iz pružanja prve pomoći.

Od travnja 2013. u upotrebi će biti nove, jednobrazne vodičke iskaznice i s njima započinje trogodišnje razdoblje licenciranosti. Za produljenje licence vodič treba u tri godine aktivno voditi planinarske izlete i ture u planinarskoj udruzi (barem deset dana u akcijama vođenja u tri godine) te sudjelovati barem u nekim aktivnostima koje organiziraju regionalno raspoređene

stanice planinarskih vodiča, npr. u vježbama, na seminarima, stručnim predavanjima, zborovima vodiča, edukaciji i vježbama iz prve pomoći i sl. Na akcije u organizaciji stanica vodiča i Komisije za vodiče dobro su došli svi vodiči koji su članovi stanica, ali i oni koji to nisu a djeluju na području dotične stanice. Zato je bitno da planinarske udruge i vodiči društvenih izleta budu u stalnoj vezi sa stanicama, da se dogovaraju i, ako je ikako moguće, održavaju zajedničke vježbe i predavanja potrebne za produljivanje licence.

No budimo praktični! Što to početkom 2013. vodiči trebaju napraviti? Ukratko: vodiči koji jesu, a i oni koji nisu članovi stanica vodiča, trebaju matičnoj stanici vodiča poslati iskaznicu i ispunjen vodički karton. Stanice će prikupiti sve iskaznice i podatke te ih poslati Komisiji za vodiče, zajedno sa skupnim izvješćem koje sadrži popis aktivnih vodiča. Komisija će početkom

travnja izdati nove vodičke iskaznice, uskladene s novim standardima koji se odnedavno primjenjuju u Vodičkoj službi HPS-a, potvrditi licencu za vođenje za trogodišnje razdoblje i poslati iskaznice stanicama, gdje će ih vodiči preuzeti. Odlikom Izvršnog odbora Komisije za vodiče HPS-a iznimno je ove godine produljena valjanost vodičkih iskaznica ovjerenih za 2012. do travnja 2013., kada će se početi izdavati nove iskaznice. Razlog za takvu malu odgodu uvođenja novih iskaznica je očekivana akreditacija UIAA početkom 2013. godine, tako da će na novim iskaznicama biti otisnut i znak koji svjedoči da je nositelj vodičke iskaznice HPS-a osposobljen prema UIAA standardima.

Što vodiči trebaju napraviti između 2013. i 2016. godine? Trebaju, naravno, aktivno voditi planinarske izlete u matičnom društvu ili klubu, odazivati se na godišnje vježbe stanicu i uredno bilježiti akcije vođenja te podatke dostaviti lokalnoj ili matičnoj stanici vodiča radi statistike. Osim toga, posebnost je sljedećega trogodišnjeg razdoblja uskladivanje naše vodičke djelatnosti sa standardima UIAA, koja od vodiča iziskuje dodatnu edukaciju. Edukacija se sastoji od stručnih predavanja u društвima i stanicama te tijekom zborova vodiča koji su i zamišljeni za dodatnu edukaciju, osnaživanje i stručnu raspravu vodiča. Stoga je važno da se vodiči redovito informiraju, a to mogu na internetskoj stranici HPS-a, na stranicama stanicica vodiča i čitajući »Hrvatski planinar«. Ako su vodiči dobro informirani, najlakše će kvalitetno planirati vrijeme namijenjeno usavršavanju u vodičkoj djelatnosti.

Dorijan Klasnić

Svečano na Svilaji

U organizaciji PD-a »Svilaja« Sinj, u godini kada to društvo slavi 90. obljetnicu osnivanja prve planinarske organizacije u Sinju, održan je 8. rujna 2012. tradicionalni planinarski pohod »Preko Zelova na Svilaju«. Na skupu je kod planinarske kuće »Orlove stine« (1065 m) bilo više od četiri stotine planinara iz Sinja, Cetinske krajine, Dalmacije i susjedne BiH, kao i mnogo građana Sinja i okolnih naselja. Vrh Svilaje (1509 m) pohodilo je stotinjak planinara, a ostali su se zadovoljili kraćim pohodima do vrha Orlovih stina (1139 m), Busovače (1000 m) i Plišivice (986 m) te šetnjama u blizini samog doma.

Poslije tradicionalnoga planinarskog graha, koji se dijelio nakon povratka sudionika s uspona, uslijedilo je predstavljanje planinarskog zemljovida planine Svilaje. Predsjednik PD-a »Svilaja« Boris Buljan pozdravio je sve prisutne, održao prigodnu riječ povodom obljetnice Društva i objasnio važnost zemljovida Svilaje koji su zajednički izradili članovi PD-a »Svilaja« i PU-a »Dinari« Split, a izdala HGSS Stanica Split.

Dopredsjednik Hrvatskoga planinarskog saveza Tomislav Čanić pozdravio je nazočne i pohvalio organizatore. Predstavnik HGSS-a Stanice Split Darko Gavrić i autor karte Joža Habijan govorili su o važnosti karte i svim tehničkim podacima, kao i o planovima za izradu novih karata (Troglavská skupina, Dinara), koje se sada izrađuju i bit će uskoro izdane. Profesor Velimir Borković nadahnuto je i s mnogo ljubavi govorio o planini Svilaji i važnosti geografa i kartografa. Program je nastavljen nastupom klape »Sinj«, koja je oduševila sve prisutne i zaslужeno je nagrađena dugotrajnim pljeskom. Sinjsko pučko kazalište odličnom je izvedbom predstave »Pometeni« do suza nasmijalo sve

prisutne. I ansambl »Balatura« cijelo se vrijeme trudio oraspoložiti sve nazočne i u tome je itekako uspio, jer su svi propjevali i proplesali. Pjevalo se na više mjesta istovremeno, što znači da su svi sudionici manifestacije bili izvanredno raspoloženi i veseli. Pjesma, ples i veselje trajalo je do dugo u noć. Lijepo vrijeme omogućilo je da se program, uz tehničku potporu organizatora, održavi, na terasama doma i okolnim livadama, u srcu planine, na 1065 m nadmorske visine.

Boris Buljan

20. Kestenijada u Podravini

Prekrasno listopadsko vrijeme izmamilo je više od 400 ljubitelja prirode i planinara iz 22 planinarska društva na druženje na jubilarnoj 20. Kestenijadi u organizaciji HPD-a »Bilo« iz Koprivnice. Tako su se u subotu, osim Koprivničana, na kestenijadi okupili i planinari iz Bjelovara, Virovitice, Daruvara, Požege, Varaždina, Ivance, Ludbrega, Križevaca, Zagreba, Sesveta... pa čak i iz Splitske.

Kestenijada je počela ujutro, kada je oko 130 planinara iz Subotice Podravske, gdje se nalazi KT 1, krenulo Koprivničkim planinarskim putom do planinarske kuće »Rudi Jurić«. Tu su malo predahnuli, okrijepili se čajem i domaćim kolačima, a zatim su, berući usput kestene, nastavili do šumarske kuće na Dugačkom brdu, gdje su se planinarima pridružili i mnogobrojni Koprivničani, pa je druženje trajalo cijeli dan.

Članovi »Bila« potrudili su se da za sve bude dovoljno kestena, a za okrijepu su služili podravski grah, piće i domaće kolače. Članice Kluba »Koprivice« predstavile su jela i napitke od koprive, a osnovnoškolci planinarske sekcije iz OŠ »Đuro Ester« nudili su biljne čajeve za koje su sami prikupljali i sušili bilje. Turistička zajednica grada Koprivnice sudjelovala je na Kestenijadi

Podravski svirači Pijano Band

ZVONKO JAKUPEĆ

Pečenje kestena

ZVONKO JAKUPEĆ

predstavljanjem starih zanata, a mnogi su se razveselili vrijednim nagradama na tomboli za koju su predmete darivali članovi Društva i brojni podupiratelji.

Na druženje su na prekrasnim konjima stigli i konjanici iz konjičkoga kluba »Podravski rendžeri«, pa su se odvažni odlučili popeti u sedlo i okušati u jahanju. Svi su bili vrlo zanimljivi »Trakošćanski streličari«, koji su pokazali vještina gađanja lukom i strijelom. Osim što su svojim odorama pljenili pozornost i privlačili fotografske objektive, pružili su onima koji su to željeli mogućnost da provjere svoju točnost gađanjem u desetak metara udaljene mete, a to je osobito razveselilo mlade planinare. Da sve prođe u najboljem redu pazili su članovi HGSS-a Stanice Bjelovar. Poseban je ugodaj stvarao »Pijano bend«, sa zanimljivim glazbenim instrumentima iz kućne radnosti, te je svojim radosnim zvukom mnoge izmamio na pjesmu i ples.

Uz pozdravni govor predsjednika društva Ivica Kušeka, nazočnima se obratio i predstavnik HPS-a Mladen Čubrilo, poželjevši im ugodno druženje. Pred-

stvincima planinarskih društava predana su prigodna priznanja povodom jubilarnog, dvadesetog okupljanja na kestenijadi. Priznanja su primili i bjelovarski planinari Ada i Đuro Gustović te Zvonimir Čamilović iz HPD-a »Bilogora«, koji su se, zajedno sa članovima HPD-a »Pevec«, pokojnim Damirom Srednoselcem i Vladom Bunićem, družili na prvoj Kestenijadi na »Galovićevom bregu« iznad Koprivnice i time započeli ovu lijepu manifestaciju, koja se održala punih dvadeset godina i prerasla u omiljeno okupljanje u koprivničkom kraju.

Nakon zanimljivog druženja, planinari su u popodnevnim satima nastavili Koprivničkim planinarskim putom pješice prema KT 2 i Koprivnici te su si mnogi na oproštaju zaželjeli ponovni susret dogodine, na veselom druženju u Podravini.

Planinarska kestenijada prilika je da građanima Koprivnice približimo pješačenje i druženje u prirodi te ih upoznamo s planinarenjem i aktivnostima svoga Društva. Ujedno, budući da smo često gosti drugih planinarskih društava na njihovim druženjima i manifestacijama, ovo nam je bila odlična prilika da ih ugostimo u našem kraju i na taj im se način odužimo za gostoprимstvo.

Antonija Genc

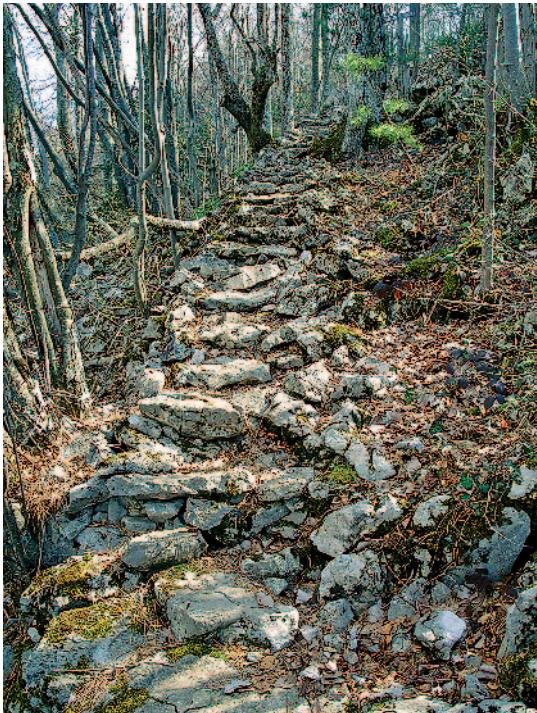
Novosti o planinarskoj kući u Viništu

Planinarska kuća u Viništu imala je otvoreno sklonište (zimsku sobu) koje je služilo kao odmorište planinarima prolaznicima na Kapelskom planinarskom putu. Na žalost, zbog blizine naselja i pristupačnosti automobilom, sklonište su koristili i neplaninari, koji su boravili u njemu, neprično se ponašali i ostavljali nered. Stoga je Odbor Kapelskoga planinarskog puta zaključio da se sklonište zatvori. Prolaznici KPP-a mogu podići ključ u planinarskim društvima »Vihor«, »Kapela« i »Bjelolasica« u Zagrebu, a posjetitelji iz Primorja mogu, uz predočenje planinarske iskaznice, posuditi ključ skloništa kod braće Komadina, Ledenice 96, tel. 051/795-363, 098/707-680 ili 098/93-46-535. Žig i upisna knjiga nalaze se na zidu kuće. Informacije o kući mogu se dobiti kod domara (Mišo Dlouhy, 091/54-73-367).

Mišo Dlouhy

Sjećanje na planinarskog stvaratelja i vizionara Vladimira Horvata

Veliki ljubitelj planina, novinar i speleolog Vladimir Horvat svojim je djelima zadužio mnoge generacije izletnika i planinara, izgradivši pet stotina kamenih stuba na sjevernoj padini Medvednice, kao i planinarsko izletište Srnec podno 500 stuba, jer je time dotad nepristupačan dio Medvednice »otvorio« za posjet izletnicima i planinarama. Rođen je u Krašiću 22. kolovoza 1891., a članom Hrvatskoga planinarskog društva postao je 1922. U Planinarskom društvu »Runolist«

Horvatove stube na Medvednici

osniva speleološku sekciju, istražuje špilje na Kleku i 1927. uređuje špilju Vrlovku. Kao novinar djeluje od 1928. Objavio je više od stotinu planinarskih članaka, a bio je i urednik »Veselog planinara«. O njegovoj velikoj ljubavi prema Medvednici govori podatak da se 1200 puta uspeo na Sljeme, no njegov je životni put obilježilo 500 stuba koje je gradio vlastitim rukama od 1946.

Horvat je svoju viziju pretvorio u djelo, tri godine gradeći stube od kamena, kao prilazni put do najzanimljivijih speleoloških objekata u okolini. Uredio je za posjet špilju Medvednicu, otkrio u stjeni ispod nje jednu novu špilju i još nekoliko ponora, markirao stazu do Orlovih stijena, a na obali potočića, u gustoj šumi, u podnožju kamenih 500 stuba, uredio izletište Srnec.

Horvat je nesvakidašnjom požrtvovnošću gradio stube, žrtvujući toj ideji nebrojene dane truda i najgrubljega tjelesnog napora, kako bi privukao planinare i brojne izletnike na dotad nepristupačan dio Medvednice. Izgradio je put kojim će se lakše prilaziti do špilje Medvednice i upoznavati sa zanimljivostima i raznolikostima kraške prirode toga predjela. Nakon posjeta prvih izletnika, Horvat je uredio i špilju Medvednicu, a kamen vapnenac od kojeg je špilja građena prikazao kao dokument geološke prošlosti i promjena koje su se stoljećima događale na Medvednici. Kao veliki speleolog, otkrio je da je unutrašnjost špilje Medvednice zanimljiva po tome što se u tom nevelikom prostoru (28 metara) sastaju tri ponornice. Horvat je proširio

ulaz u špilju, iznoseći zemlju u drvenom sandučiću. Tijekom dvanaest nedjelja iznio je oko pet tona zemlje, neumorno radeći na svom pothvatu. Svoje je radevine pomno bilježio u planinarsku bilježnicu, ostavivši tako i pisani trag o nastanku 500 stuba i uređenju njihove okolice. Zemljane stube na ulazu u špilju zamijenio je kamenim stubištem, a alpski nogostup, kojim se prilazi stijenom između gornje i donje pećine, osigurao čeličnim klinovima.

Horvat je ujedinio članove gotovo svih planinarskih društava i izviđača u zajedničkoj misiji uređenja toga područja. Među njegovim stalnim suradnicima bili su Srećko Božičević, Vladimir Božić i Davorin Škudaš, a posebno se istaknuo Tomislav Jutrović, koji je nakon Horvatove smrti, kao nesebičan ljubitelj prirode i planina, preuzeo skrb o održavanju njegovih 500 stuba.

Vladimir Redenšek, referent za špiljarstvo u Planinarskom savezu Hrvatske, proglašio je davne 1953. stubište koje vodi do špilje Medvednice Horvatovim stubama. Proslavu otvaranja upriličilo je planinarsko društvo »Risnjak«, obilježivši time i novi markirani put od skloništa na Oštreticu do špilje Medvednice.

Horvat je umro 27. rujna 1962. u Zagrebu. Odajući počast velikom čovjeku, planinaru i graditelju, Planinarski savez Zagreba održao je 30. rujna ove godine komemoraciju za Vladimira Horvata i njegova sljedbenika Tomislava Jutrovića, prisjetivši se djela tih doajena hrvatskoga planinarstva.

Mladen Grubanović

Spomen-ploča Vladimиру Horvatu uz špilju Medvednicu

KALENDAR AKCIJA

8. 12. Planinarska noć u Međimurju

Gornje Međimurje
HPD Međimurje, Čakovec
Bogomir Trabe, 091/50-49-566
Magdalena Bistrović, 040/310-955

9. 12. Obilazak Parenzane

PD Ćićarija, Buje

9. 12. Planinarski bal

PD Glas Istre, Pula

9. 12. Međunarodni dan planina - Nepoznati Papuk

Papuk
Slavonski planinarski savez, HPS i PP Papuk
slavonski.planinari@gmail.com
Otmar Tosenberger, 091/18-14-119, 031/814-119
Miroslav Mesić, 098/416-530, 034/313-030

10. - 15. 12. Otvorena foto-izložba PD-a Kamenjak

Rijeka, izložbeni salon Filodrammatice
PD Kamenjak, Rijeka
Verdan Grubelić, 091/89-65-552

11. 12. Uspon na Mrsinj povodom Svjetskog dana planina

Mrsinj - Korenica
PD Mrsinj, Korenica
pdmrchinj@gmail.com
Marijana Nahod, 091/56-74-329

15. 12. Noćni pohod na Oštrc

Samoborsko gorje, Oštrc
HPD Željezničar, Zagreb

15. 12. Pohod Fokinom stazom

Psunj, Fokina staza
PD Psunj, Pakrac
pakrac@pdpsunj.hr
Borislav Černi, 098/325-508,
borislav.cerni@po.t-com.hr

16. 12. Dan PD-a Kamenjak

Kamenjak, Platak
PD Kamenjak, Rijeka
Verdan Grubelić, 091/89-65-552

21. 12. Zimski uspon na Oštru

Oštra
PD Željezničar, Gospic
prof. Andrija Benković, 095/84-27-203

22. 12. Božićno-novogodišnja noć

Kozjak, pl. kuća Malačka
HPD Malačka - Donja Kaštela, Kaštel Stari
Petar Penga, 099/73-34-866

26. 12. Tradicionalni uspon na Sniježnicu

pl. kuća Škola Kuna Konavoska - Mihanići - Kuna
Konavoska - Sv. Ilija
HPD Dubrovnik, Dubrovnik

HRVATSKA PRIRODNA BAŠTINA

Dr. sc. Ante Pelivan

III. IZDANJE

format 16,5 x 24 cm
više od 800 fotografija i karata
520 stranica u boji, tvrdi uvez

Knjiga iz tiska izlazi uskoro, a točno vrijeme bit će objavljeno.

Ovo je III. izdanie, potpuno prerađeno i jako prošireno. Knjiga je plod višegodišnjeg autorova rada na području hrvatske prirodne baštine. Ova knjiga je nastajala uglavnom na terenu. Fotografije su autorove, snimljene u zadnje vrijeme digitalnom tehnikom. Sve je u ovoj knjizi plod neposrednog promatranja prirodnih zanimljivosti i ljepote u Hrvatskoj.

I. izdanie izšlo je pod naslovom

Vodič kroz prirodne ljepote u Hrvatskoj
Naklada 5.000 primjeraka, tiskano 2003.

II. izdanie pod istim naslovom, prošireno

Naklada 3.000 primjeraka, tiskano 2008.

Adresa:

Duga cesta III. odvojak 12, 10412 Donja Lomnica
Tel.: 01 / 621 88 72
e-mail: ekoloski.glasnik@zg.t-com.hr
ekoloski.glasnik@gmail.com

NARUČITE PLANINARSKI KALENDAR ZA 2013. GODINU!

Nacionalni park Paklenica
Slika gore: Tok Velike Paklenice
Slika dolje: Stijene u klancu Velike Paklenice

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb
www.plsavez.hr - hps@plsavez.hr

Ožujak / March

PONEDJELJAK MONDAY	UTORAK TUESDAY	SREĐA WEDNESDAY	CETVRTAK THURSDAY	PETAK FRIDAY	SUBOTA SATURDAY	NEDJELJA SUNDAY
				1	2	3
4				5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

3.-4.1.10. - 11.3. Tolači i vođice dječjih skupova, Komisija za vodstvo HPS-a - 4.3. Tradicionalni 50. pohod Žene u planinu i 50. obilježenja pl. obilježnice Nagrada planine, PO Komisija, Bjelovar - 11.3. Pohod po izabranoj planinarskom putu, Izabrani planinarski skupovi, Početi - 11.3. Obilježak romarskog puta Bečić - Marija Bistrica, HPS Belogorje, Bjelovar - 13.-27.3. Planinarska škola HPS-a Kapela, HPS Kapela, Zagreb - 24.3. Projektni uspon na Oštira uz akciju Jeden dan za čist okoliš, PZ Željezničar, Čapet - 24.3. Jeden dan za čist okoliš, HPS - 24.3. Našički križni put, PD Kondin, Našice - 25.3. Kunfov pohod - za premjune planinare, PD Sutidgrad, Zagreb - 25.3. Uspon na Nerepolje, HPS Dubrovnik, Dubrovnik - 1.-4.3. tradicionalni uspon na Zarin, PD Skamnica, Brinje

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb
www.plsavez.hr - hps@plsavez.hr
tel. 01/48-24-142 i 01/48-23-624

Sredinom studenoga iz tiska izlazi atraktivni zidni kalendar HPS-a za 2013. godinu s odabranim fotografijama planinskih područja u Hrvatskoj. Uz slike planinske prirode, u njemu je pregled svih važnijih akcija u sljedećoj godini i adresar udruga članica HPS-a.

Cijena kalendarja je 35 kuna, a za narudžbe od 10 i više primjeraka preko planinarskih društava odobrava se popust od 20% (u društvu se sastavi popis i narudžbom društva naručuje se određeni broj kalendarâ, a HPS društvu potom šalje račun). U narudžbi treba naglasiti hoće li se kalendar izravno preuzeti u Uredu HPS-a ili ga treba slati poštom, a u tom slučaju u račun će biti uključeni i poštanski troškovi.

Format kalendarâ je 48 × 33 cm, a kao i prijašnjih godina, tvrda poštanska omotnica štiti ga od oštećenja na putu do naručitelja.

Sadržaj 104. godišta »Hrvatskog planinara«

Članci i vijesti

Arbanas, Dijana	Akcija PD-a »Vršak« Brod Moravice	410
Arbanas, Dijana	Uspješno djelovanje »Vrška« u Brod Moravicomama	255
Aščić, Ivo	Paklenica nominirana za najljepšu europsku marku	256
Aščić, Ivo	Planinar i poštanskim markama pomaže misijama u Africi	309
Bajs, Damir	Idemo na Gartnerkofel!	26
Bajs, Damir	Od vrha do vrha	202
Bajs, Damir	Varaždinski planinarski put	252
Balaško, Branko	U zelenom okružju Krna	438
Balić, Đorđe	Planinarski vodiči, kako dalje?	245
Balić, Đorđe	Vrijedi podsjetiti... hrvatski planinari imaju kodeks planinarske etike	172
Balić, Filip	Dani dalmatinskih planinara	358
Balić, Filip	Memorijalni skup »Ivica Plazonić«	408
Banović, Nada	»Od Ivane do Tadije« – planinarski pohod HPD-a »Dilj gora«	409
Banović, Nada	Moje planinske livade	36
Banović, Nada	S mladima u planine – najljepši put do cilja	120
Barišić, Teo	Jamski sustav Kita Gačešina – Draženova puhaljka na Crnopcu.	16
Belavić, Mirko	Još jedna uspješna godina senjskog PD-a »Zavižan«	255
Berljak, Darko	Dani hrvatskih planinara na otoku Mljetu	303
Berljak, Darko	Glavni odbor HPS-a	160
Berljak, Darko	Hrvatski planinarski savez – član EU planinarskog foruma	305
Berljak, Darko	Hrvatski planinarski savez u 2011. godini	6
Berljak, Darko	Potraga na Kavkazu	420
Beštak, Vladimir	Izložba planinarskih fotografija članova HPD-a »Lipa«	48
Beštak, Vladimir	Održan 10. zimski planinarski pohod Sesvete – Lipa	150
Beštak, Vladimir	Sa Stipom Božićem na K2	151
Bjedov, Boris	Aktivnosti Komisije za planinarske puteve HPS-a u Lici	515
Bockovac, Željko	Kako napisati osobni planinarski životopis	295
Bošković, Jelena	Na Tursku goru!	453
Božić, Vlado	Fosilijada, skup starih špiljara – »fosila«	460
Božić, Vlado	Ispiti za speleologe i instruktore speleologije te nove speleološke značke.	353
Božić, Vlado	Lokvarska Staza špilja	514
Božić, Vlado	Rudnik Sv. Barbara nova atrakcija u Samoborskom gorju	478
Božić, Vlado	Špilja Lokvarka opet dostupna	512
Brdal, Željko	U planine s vodičima i planinarskim štapom.	538
Buljan, Boris	Svečano na Svilaji	559
Buljan, Boris	U Sinju predstavljen zemljovid planine Kamešnice	254
Buljan, Boris	Završena opća planinarska škola u Sinju	149
Butorac, Nikola	Prvi put na Velikom Alanu	28
Cetina, Nikola	HPD Zanatlja - 60 nam je godina tek!	99
Cetina, Nikola	Novosti iz zagrebačkog HPD-a »Zanatlja«.	409

Crnković, Gojko	257	
Čanić, Tomislav	361	
Čanić, Tomislav	409	
Čanić, Tomislav	362	
Čanić, Tomislav	408	
Čanić, Tomislav	464	
Čanić, Tomislav	306	
Čanić, Tomislav	360	
Čaplar, Alan	299	
Čaplar, Alan	14	
Čaplar, Alan	247	
Čaplar, Alan	368	
Čaplar, Alan	111	
Čaplar, Alan	410	
Čaplar, Alan	108	
Čaplar, Alan	354	
Čaplar, Alan	306	
Čoklica, Jadranka	47	
Čolić, Slavko	361	
Dimač, Štefanija	123	
Dimač, Štefanija	361	
Dimov, Branka	Novosti iz Planinarskog saveza Varaždinske županije	306
Dlouhy Mišo	10. Planinarski tjedan u Našicama	47
Filipović, Zvonko	Likovna kolonija na Piclju kraj Zaboka	361
Finderle, Anton	Velebitski dan i noć za pamćenje	123
Fistanić, Miomir	Izborna skupština HPD-a »Sisak«	361
Fistanić, Miomir	Novosti o planinarskoj kući u Viništu	560
Friščić, Tomislav	HPD »Željezničar« iz Zagreba u protekloj godini	204
Friščić, Tomislav	16. međunarodni dan pješačenja u Istarskoj županiji	305
Friščić, Tomislav	Akcija čišćenja rijeke Cetine	300
Friščić, Tomislav	Festival planinarstva u Omišu	304
Friščić, Tomislav	Breithorn (4164 m) – alpski dvor	376
Friščić, Tomislav	Prijatelj s planine	86
Gavrić, Darko	Vodi!	339
Gavrić, Darko	Dnevnik »Put Oluje«	516
Genc, Antonija	Spomenik na Velikoj Duvjakuši	517
Genc, Antonija	20. Kestenijada u Podravini	559
Genc, Antonija	Rujnica nad Neretvom	484
Grba, Darko	Završena 2. opća planinarska škola HPD-a »Bilo«	307
Grubanović, Mladen	Obnova vještina prve pomoći za planinarske vodiče	361
Grundler, Darko	Sjećanje na planinarskog stvaratelja i vizionara Vladimira Horvata	56
Guštin, Denis	Šugarska duliba i okolica	430
Gverić, Katarina	Grande Nabois	135
Gverić, Stjepan	Nova peć na Ivinim vodicama	45
Hapač, Ivan	»Babuljaši« na Gran Paradisu	412
Hapač, Ivan	Naivno toplo...	542
Hapač, Ivan	Planirao sam...	216
Hapač, Ivan	Prolazimo često...	31
Hapač, Ivan	Takav je i zato ga volim	91
Horvat, Vladimir	Priznanja Hrvatskoga planinarskog saveza u 2011. godini	102
Hrlec, Anica	Kalnička Škrinja, vrh moga djetinjstva	290
Ivanišević, Damir	Bijela idila na Vran planini	546
Ivir, Gordana	Zovu nas planine	306
Jurčić, Dean	Dovška Baba	380

Jurčić, Kristina	Kralj je pobijeden, živio kralj!	71
Jurčić, Kristina	U carstvu najviših velebitskih vrhova	282
Kasapović, Antun	Održan 16. planinarski foto-dia festival u Đurđenovcu.	205
Kirin, Slavko	Pod hrastom na Kamenitovcu	80
Klasnić, Dorian	4. skup vodiča društvenih izleta na Belecgradu	516
Klasnić, Dorian	Licenciranje planinarskih vodiča.	557
Klasnić, Dorian	Tečaj za vodiče društvenih izleta na Petrovu vrhu krajem listopada.	464
Klasnić, Dorian	Zamah vodičke djelatnosti u HPS-u.	472
Kocet, Josip	Metlarska zabava u planinarskoj kući Moslavačka Slatina	205
Kocet, Josip	Što Moslavačka gora nudi planinarima	316
Kristijan, Zdenko	Babina gomila na Rujnici	22
Kristijan, Zdenko	Hrvatska planinarska obilaznica u 2011. godini	144
Krstulović Opara Daniel	Bioč, Maglić, Volujak.	529
Krstulović Opara, Daniel	Prvenstvena kružna tura – preko Biokova i kroz njega.	190
Kuka, Mladen	Članovima PD-a »Karlovac« dodijeljena visoka priznanja u karlovačkom športu	151
Kuka, Mladen	Dvije karlovačke planinarske obljetnice.	308
Kuka, Mladen	Karlovačani na Olimpu.	411
Kuka, Mladen	Planinarska škola PD-a »Karlovac«	411
Kuka, Mladen	Planinarski savez grada Karlovca u 2011. godini.	49
Kuka, Mladen	U pripremi monografija o povijesti karlovačkog planinarstva	152
Librić, Radovan	Miro Ivanišević.	44
Librić, Radovan	Planinarski križni put (1987 – 2012) – 25. obljetnica	350
Lovreček, Dražen	U Tuku održani ispiti za vodiče	153
Lovrić, Antun	Jubilarni 30. »Papučki jaglaci«, uz sjećanje na Ivana Jakovinu	153
Lovrić, Antun	Održana godišnja skupština HPD-a »Sokolovac«	152
Lovrić, Antun	Planinarske kuće u Slavoniji	178
Luš, Darko	Polustoljetno djelovanje planinarskih vodiča.	63
Majetić, Dario	Sam svoj jak	212
Majetić, Dario	Visoki Atlas i oko njega	492
Malinar, Hrvoje	Putovanje u Pivnicu i mrtvaci u trećem razredu vlaka	501
Marčec, Zvonimir	Dodi, vidi, popni se!.	182
Marićić, Nikša	Makarani na Duuuuuugom otoku	335
Maršanić, Mirjana	Tečaj za markaciste u Zagrebu i na Medvednici	352
Mataić, Ivica	Lipanj u Lipiku.	300
Mataija, Mirta	Vražji prolaz – fragmeniti dana.	392
Matoga, Mira	Planinarsko koledovanje pod Snježnom gorom	548
Medved, Marija	Nepoznatim stazama Zrinske gore.	194
Meštrić, Branko	80. obljetnica Schlosserova doma	516
Meštrić, Branko	S Velebita na pivo u Pazarište	475
Miklenić, Nevenka	Prvi put na Bijelim stijenama.	89
Milas, Krešimir	Prijatelj iz biokovskih vertikalara.	243
Milas, Krešimir	Za prijatelja!	451
MIT	Planina kao žena.	294
Mohar, Darko	Planinska trilogija	372
Novak Penga, Helena	Jedan dan u brdovitoj Lici	33
Novak Penga, Helena	Sveto brdo planinarska lektira	398
Novak Penga, Helena	Taj strašni Korenski vrh.	230
Novak Penga, Helena	Uzbudljiva Medvednica	444

Novak Penga, Helena	Zelenim Papukom	196
Pahernik, Mladen	Ritam prokletijskih pašnjaka	66
Pap, Zlatko	Stari gradovi Ivančice i drugi gradovi i utvrde	268
Pavešić, Miljenko	Tko čeka taj i dočeka	48
Perkov, Matej	Moslavačka gora kao obiteljska destinacija	329
Perkov, Matej	Njegovo visočanstvo Prenj	389
Perkov, Matej	Planinarski (avan)turizam na našem najvišem otoku	227
Perković, Marin	Planinarske aktivnosti na Mljetu.	99
Perković, Marin	Planinarske čari otoka Mljeta	331
Perković, Marin	Uspješno zaključen niz mljetskih planinarskih akcija	411
Petrović, Dijana	Razmjenjujemo stare brojeve.	206
Pisek, Mladen	Doprinos promišljanju o planinarskoj etici.	168
Pisek, Mladen	Planinarska etika - izvori i povjesni prijepori	342
Planinšek, Marica	Neponovljiva Premužičeva staza	395
Poljak, Željko	Fenomen Anića kuka	349
Poljak, Željko	Francesco Petrarca – prvi »pravi« planinar	43
Poljak, Željko	Horvatovih 500 stuba – kreativnost »običnog« planinara	511
Poljak, Željko	Ilirka Dragojla Jarnević – među prvim alpinistkinjama na svijetu	203
Poljak, Željko	Izložbe planinarske fotografije	253
Poljak, Željko	Juriš na Mont Blanc	405
Poljak, Željko	Klek kao nadahnuće	264
Poljak, Željko	Lukina jama - »jama nad jamama«	143
Poljak, Željko	Novi godišnjak »Japetića«	50
Poljak, Željko	»Novo« hrvatsko gorje – Toplička gora	76
Poljak, Željko	Planinarska etika u Hrvatskoj i u svijetu	56
Poljak, Željko	Planinarska priznanja – lice i naličje	116
Poljak, Željko	Prvi hrvatski speleolog Ivan Lovrić	97
Poljak, Željko	Uspon Filipa V. Makedonskog na planinu Hemus	459
Postružnik, Mladen	Predstavljena knjiga o životu i radu Mladena Kuke	302
Radovanović, Vanja	Adršpašsko-teplické skály zanimljiv planinski svijet sjeverne Češke	488
Radovanović, Vanja	Otok Ist - leptir koji otvara vrata srednjeg Jadrana	278
Radovanović, Vanja	Poznaje li planinarska literatura granice?	165
Rajšić, Milan	Nezaboravan uspon na Mount Kenyu	383
Rajšić, Milan	Planinarski doživljaji iz zemlje leda, vulkana i gejzira	524
Richter, Ivica	Planinarska šetnica u Rijeci	505
Rojnić, Vladimir	10. Dan istarskih planinara	408
Rojnić, Vladimir	Dan istarskih planinara i PD »Pazinka« u Brestu pod Učkom	46
Rojnić, Vladimir	Istarski planinarski savez	257
Rojnić, Vladimir	Trideset godina PD-a »Glas Istre« Pula	461
Sedlan-König, Ljerka	Jalovec, alpski kraljević	498
Sedmak, Nikola	Kapelski planinarski put	132
Sedmak, Nikola	Održan 34. Pohod na Kamene svate	463
Sedmak, Nikola	Ovisnost o planini	288
Sporiš, Željko	Tu	219
Starčić, Ivan	Prvi put na Triglavu	495
Stipić, Vedran	Zimski pohod na Pliš	150
Šabić, Ljiljana	Završeno uređenje okoliša planinarskog doma »Hahlić«	98
Sintić, Josip	Kita Gačešina (1226 m)	503
	Eko-akcija uklanjanja otpada u Žumberku	300

Špiranec, Marijan	308
Špiranec, Marijan	151
Tisaj, Vesna	359
Tkalac, Berislav	47
Tkalac, Berislav	359
Tkalac, Berislav	357
Tkalac, Berislav	234
Tkalac, Berislav	173
Tosenberger, Otmar	462
Tosenberger, Otmar	463
Tosenberger, Otmar	462
Tosenberger, Otmar	240
Tota, Blaž	241
Tota, Blaž	39
Trdić, Zvonko	337
Valio, Mira	101
Vranješ, Denis	128
Vranješ, Denis	224
Vrenc, Miloš	412
Vučinić, Nikolina	153
Vučinić, Nina	406
Vuković, Marko	258
Zrnčić, Hrvoje	301
Zrnčić, Hrvoje	84
Zrnčić, Hrvoje	292
Žagar, Klara Jasna	221
Žagar, Klara Jasna	448
Žagar, Klara Jasna	544

Info kutak

Alpine Club u Londonu – prva planinarska udruga u svijetu	555
Belečki planinarski put	554
Bojin kuk (1110 m)	456
Crnopac (1402 m)	346
Goranski planinarski put	510
Izlet po Krndiji za Međunarodni dan planina	50
Japetić (879 m)	296
Kamenjak na otoku Rabu (408 m)	140
Karlovačka obilaznica	348
Lički gorski biseri (LGB)	298
Miletnjak (Šćirovac), 1619 m.	552
Petrov vrh (614 m)	40
Planinarska kuća Alan (1340 m)	298
Planinarska kuća Apatišan (1015 m)	348
Planinarska kuća »Kameni svati«	96
Planinarska kuća »Orlove stine«	42
Planinarska kuća »Zvonimir Plevnik« na Kalvariji (190 m)	202
Planinarska kuća Korita (1010 m)	458
Planinarska obilaznica Hej-lop	142

Planinarska obilaznica Petrova gora	42
Planinarska obilaznica Špiljama Lijepe naše	458
Planinarski dom »Đuro Pilar«	404
Planinarski dom »Paklenica«	142
Planinarski dom Kalnik (480 m)	252
Planinarski dom Kamenitovac	510
Planinarski put Gardun	96
Ratkovo sklonište (1174 m)	554
Scoutski planinarski put	404
Sveti Ilija na Sniježnici (1234 m)	94
Sveti Jure (1762 m)	250
Sveti Nikola na Hvaru (636 m)	402
Veliki Zavižan (1676 m)	508
www.hpd-kamenar.hr	299
www.hpdlija.hr	405
www.hpd-sokolovac.hr	143
www.pd-kamenjak.hr	253
www.pd-dubovac.hr	555
www.pdpsunj.hr	349
www.pdsusedgrad.hr	511
www.rak-rijeka.org	459
www.spvrijeka.hr	97
www.pd-zagorske-steze.hr	43
www.zagreb-matica.hr	203
Zagradski vrh (1187 m)	200

Obavijesti

Besplatni digitalni planinarski zemljovid Biokova	101
Dani hrvatskih planinara Babino Polje - otok Mljet	156, 208
Ispravak	51
Ivica Kramarić (1950. – 2012.)	557
Još o planinarskoj etici	168
Kalendar akcija	51, 103, 154, 206, 259, 310, 363, 414, 466, 518
Kozjak i ja, Umjesto nekrologa (Miroslav Alfrević)	556
Mala velebitska planinarska škola očima polaznika	415
Nagrade najboljima u 2011.	4
Naručite planinarski kalendar za 2013. godinu!	519
Novi standardi u vodičkoj djelatnosti	465
Obilježena 30. obljetnica PD-a »Pazinka«	98
Osnovan Riječki planinarski savez	355
Penjati se mora	356
Planinarski udžbenik	507
Preminuo član IO HPS-a Tomislav Milobara (1963 - 2012)	466
prof. dr. sc. Inga Črepinko (1923. – 2012.)	557
Stručni tečajevi i škole HPS-a u 2012. godini	155
U tjedan dana izgorjele dvije planinarske kuće	206
Ususret Danima hrvatskih planinara na Mljetu	155
Vremeplov	43, 97, 143, 203, 253, 299, 349, 405, 459, 511, 555

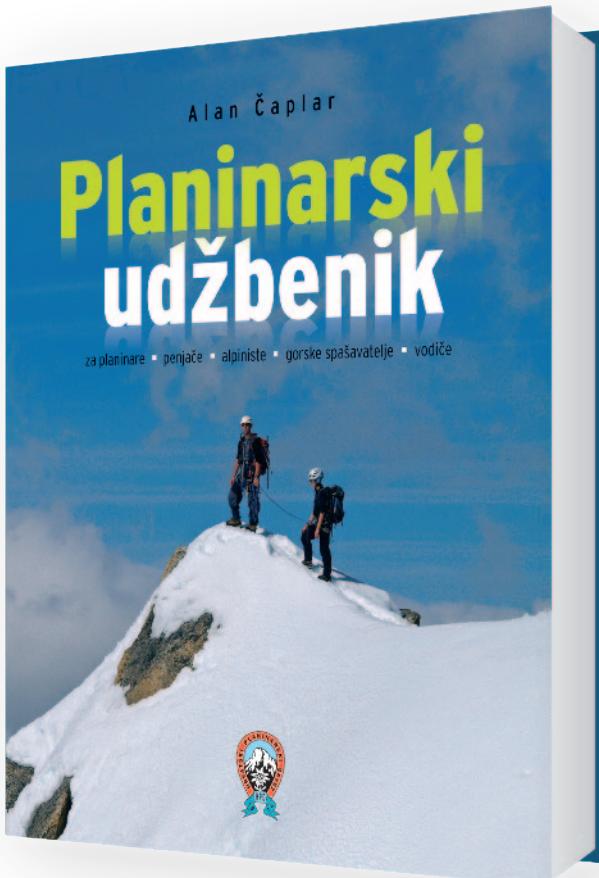
Planinarski udžbenik

za planinare ▪ penjače ▪ alpiniste ▪ gorske spašavatelje ▪ vodiče

Početkom prosinca iz tiska izlazi nova atraktivna knjiga u izdanju Hrvatskog planinarskog saveza, Planinarski udžbenik Alana Čaplara (368 stranica u boji, 220 x 170 mm, meki uvez).

Knjiga je namijenjena svima koji žele upoznati, produbiti ili obnoviti znanja o planinarstvu. Preglednim dizajnom, konkretnim i modernim pristupom te obiljem ilustracija ova knjiga omogućava lako i jednostavno usvajanje i obnavljanje znanja i vještina potrebnih planinarima, penjačima, alpinistima, gorskim spašavateljima i vodičima.

Sadržaj udžbenika usklađen je s programom školovanja u HPS-u te će se koristiti kao temeljna nastavna literatura za opće planinarske škole, tečajeve za vodiče, te za druge stručne planinarske tečajeve i škole. Knjiga obuhvaća odgovore na ispitna pitanja sa završnih ispita stručnih škola i tečaja koji se organiziraju u HPS-u.

Cijena u pretplati: **100 kuna***

* Naručene knjige Ured HPS-a kupcu šalje nakon primitka uplate, uz poziv na broj koji naručitelj dobiva od Ureda HPS-a pri narudžbi. Za slanje poštom, na cijenu se pridodaje trošak poštarine.

NABAVITE U PRETPLATI!

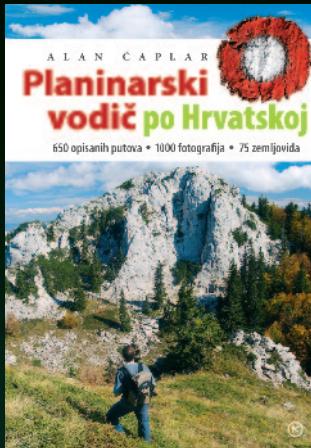
HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ

Kozarčeva 22, 10000 Zagreb

www.plsavez.hr – hps@plsavez.hr

tel. 01/48-24-142 i 01/48-23-624

PLANINARSKE KNJIGE!

Alan Čaplar PLANINARSKI VODIČ PO HRVATSKOJ

624 stranice, 19 × 24 cm, u boji

Vodič pruža sveobuhvatan pregled mogućnosti za planinarenje u Hrvatskoj. Obiljem pažljivo prikupljenih konkretnih i praktičnih podataka, modernim pristupom i bogatom grafičkom opremom vodič služi kao dobra osnova za planiranje lakih poludnevnih šetnji, cijelodnevnih izleta i višednevnih tura.

**novi izdanje = 249 kn
izdanje 2008. = 220 kn**

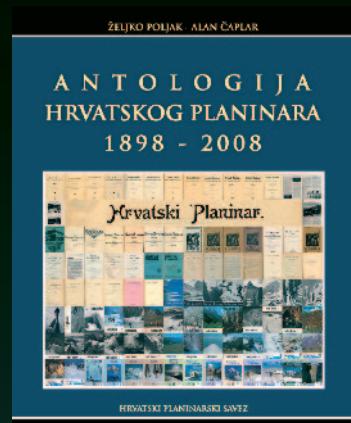
Dubravko Marković **MEDICINA ZA PLANINARE**

priročnik o planinarskoj medicini

**Hrvatski planinarski savez,
2008.
136 stranica, 15 × 21 cm**

Na vrlo živopisan i jedinstven način ova knjiga lječnika brojnih hrvatskih himalajskih ekspedicija donosi brojna njegova medicinsko-planinarska iskustva i osnovna medicinska znanja korisna svakome tko se upućuje na planine.

30 kn

ANTOLOGIJA HRVATSKOG PLANINARA

**Hrvatski planinarski savez, 2008.
114 stranica, 19 × 24 cm, u boji**

Povodom 110. obljetnice izlaska prvog broja i 100. godišta časopisa »Hrvatski planinar« tiskana je antologija odabralih članaka koji reprezentativno predstavljaju bogatu povijest časopisa. Osim članaka iz povijesti, antologija sadrži i članke o samom časopisu, urednicima i o računalnoj bibliografiji, dostupnoj na web stranicama HPS-a.

80 kn

**Informacije i narudžbe:
HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ, Kozarčeva 22, 10000 Zagreb
tel. 01/48-23-624, tel./fax 01/48-24-142, www.plsavez.hr, hps@plsavez.hr**

IGLU ŠPORT

www.iglusport.hr

AKCIJA SAMO U TRGOVINAMA IGLU ŠPORT-a

Prilikom kupovine bilo koje svjetiljke TIKKA² na poklon dobijate ACCU CORE višekratno punjivu bateriju.

Akcija traje do rasprodaje zaliha.

CORE
Fully Charged

CORE

Baterija za višekratno punjenje svih TIKKA² - ZIPKA² svjetiljki.

- Smanjuje vaš utjecaj na okoliš i štodi novac: 1 CORE = 900 AAA baterija
- Punjenje s bilo kojim USB punjačem
- Podešavanje rada baterije pomoću besplatnog programa „OS by Petzl“ po vašim potrebama

www.petzl.com/CORE

PETZL